

አባ ኪዳነ
በጸጋ እግዚአብሔር ወበሥመረተ
መንበረ ጳጥሮስ
ጳጳስ ካቶሊካዊ ኤጳርቅና ከረን

ጦማር
በእንተ “ዓመተ እምነት”

ኅብ ኩሎሙ ደቂቀ ካቶሊካዊ
ኤጳርቅና ከረን
ካህናት ወሕዘበ ክርስትያን

በዓለ መስቀል
፲፯፬/2012

አባ ኪዳነ
ጃር ገድዳ
ወንበር ጳጥሮስር እንክሊዲሲ
ፋፍዳ ካቶሊክ ኤጳርቅና ከረንዱኹ

ንሸቃ
“አመራ አማካቱኹ”

ናውክ ከዲ ዲባ ጃሩዲ
ካቶሊክ ኤጳርቅና ከረንድውድ

በዓለ መስቀል
፲፯፬/2012

መጻዕቂ

ቅዱስ አቦና ር.ሊ.ጳጳሳት በነዲክቶስ መበል 16፡ ካብ 11 October 2012 ክሳብ 24 November 2013 “ዓመተ እምነት” ኢሎም አዊጆምልና አለዉ። ሕዝብ እግዚአብሔር እምነቱ ንከሓድስን ክነብሮ ንክጽዕርን ዝዕድም እዩ። በዚ ኦርቶዶክስ እዚ ብ1967 ዓ/ፈ በዓል ሠናይ ዝኸረ ር.ሊ.ጳጳሳት ጳውሎስ 6ይ “ዓመተ እምነት” ኢሎም አዊጆም ከምዝነበሩ ዝዝከር እዩ።

እዚ ቅ. አቦና ር.ሊ.ጳጳሳት በነዲክቶስ መበል 16 ዝእውጁልና ዘለዉ “ዓመተ እምነት” ኣብ ዘመና ንሕይወት ቤተክርስቲያና ዝትንክፉ ምስ ክልተ ዓበይቲ ፍጻሜታት ስለዝተጋጠመ እዩ።

1. “ዓመተ እምነት” ዝጅምረሉ ዕለት፡ 2^ይ ጉባኤ ቫቲካን ብመገልገሊ አምላኽ ር.ሊ.ጳጳሳት ዮሐንስ መበል 23 ዝተኸፍተሉ ዝክረ መበል ፶ ዓመት ስለዝኾነ (11 October 1962)፡ ጉባኤ ከም ኣሳብ ር.ሊ.ጳጳሳት ዮሐንስ 23 “ንትምህርተ ቤተክርስቲያን ብምሉኡን ብጽሩዩን፡ ብዘይ ለውጥን ምድንጋራትን” ከመሓልልፎ ስለዝደለ እዩ። በዚ መሠረት መኸፈቲ ቃላት “ብርሃን አሕዛብ” (Lumen Gentium) “ክርስቶስ ብርሃን አሕዛብ እዩ” ዝብል መኸፈቲ ቃል አገዳሲ እዩ፤ እዚ ከምኡ ከምዝኾነ እቲ ቅዱስ ሲኖዶስ ዝተጋብኡ ንወንጌል ንነፍስወክፍ ፍጡር ክስብኩ ስለደለዩ እዩ (ማር 16:15 ርኤ)። ብብርሃን ክርስቶስ ዘጽርን ዘብርህን ኣብ ሥርዓተ አምልኮ ኣብ ነገረ ሊጡርግያ ዝቅድስን (Sacrosanctum Concilium)፤ ብቅዱስ ቃሉን (Dei Verbum) ገይሮም ጉባኤ ባህሪ ቤተ ክርስቲያንን ምስ ዘመናዊ ዓለም ዘለዋ ርክብን ከስፍሑ ደለዩ። ኣብ ክልል እዘን አርባዕተ አዕኑድ¹ ጉባኤ ንናይ ዘመና ብደሆታት ዝምልከቱ (Gaudium et Spes) አዋጃትን መምርሕታትን አሰናደዉ።

“ዓመተ እምነት” ካብቲ ዕላማታቱ ሓደ ናይ ጉባኤ ቫቲካን 2ይ አድላይነት ዳግም ምርአይን፡ ኣብ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ተግባራዊ ንምግባርን እዩ። ጉባኤ ቫቲካን ካብ ዝዛዘም 50 ዓመቱ ኣብ ጥቅምቲ 2012 ይመልእ ኣሎ። ቤተ ክርስቲያን ብብጊዜኡ ጉባኤ እንክትጽውዕ ንምሕዳስ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን ሕዝብ እግዚአብሔርን እዩ፤ ጉባኤ ቫቲካን 2ይ ከአ ካብቶም ንምሕዳስ ቤተክርስቲያን ዝኾነ መበል 21 ጠቅላሊ ጉባኤ እዩ። ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ኣብ 50 ዓመት ንተሓድሶ ውሽጣዊ ሕይወታ ኮነ፡ ምስ

ቱሲሰና

ይኖኽር ሻትክ ፋፍዳ ገሹኹ በነዲክቶስ ሽከወልተር ግርጋ 11 መትሉትሪ 2012 ትልድ ግርጋ 24 መሽወሪ 2013 አኽራሲክ “አመራ አማነቱኹ” ይኖ አተምቢህድኖና ህምበነኩ። እና አመራ ኒን ዲባ ጃሩ ናአማነትሲ ሓደስድኖኽር መንደርትድኖሉ ለመለም ይድኖኽር ሽጋኹ ግን። እና ትልማ ንድ 1967 አ/ፈ. ትክድ እልብርሳኹ ፋፍዳ ገሹኹ ጳውሎስ ወልተር “አመራ አማነቱኹ” ይኖ አተምቢህኖ እርግነት እልብርሰኩ።

እና ይኖኽር ሻትክ ፋፍዳ ገሹኹ በነዲክቶስ ሽከ ወልተር አተምቢህደኖኹና “አመራ አማነቱኹ” ይኖ ወክትሊ በክስታኒር መናብረትሲ ተመደው ለጋ በህሊን ጋራትዲ ሻኽስትኻኹ ግን።

1. “አመራ አማነቱኹ” ተርያኹሉ ግርጋ፡ ሊግር ዕግሎ ቫቲካኑኹሲ ንሽቃ ጃሩኹ ፋፍዳ ገሹኹ ዮሐንስ 23^ር ብድነንትልድሉ ኒ አኻኩረኻን አመራ አኽነዲን፡ እን ዕግሎ ይኸ ይማም ፋፍዳ ገሹኹ ዮሐንስ ለግርኻዲር ሲኹሩኹሰና፡ “ምህሮ ክስታኑኹሲ ኒተማምድር ጠፍሓትድር፡ ልውታ እኻገትር ከትሂሰገትር” ሃብረ ደኩስና ያኹ እርግነዲን ግን። ንድኻ ቱሲሰን ቆላት “ብርህ አዳሚንድቀሩኹ” (Lumen Gentium) “ክርስቶስ ብርህ አዳሚንድቀሩኹ ግን” ያኹ እምንድክ ጀረብዳኹ ግን፡ ኒን ኒሰና አኸትር፡ እን ሲኖዶስ ሻትክ ኪሠሪር ብሽራትሲ ናትክ መሀድሰውድ ብሸርድድኖ ጀረቢኒዲንኽር ግን (ማር 16:15 ቋሊ)። ብርህ ክርስቶስኹድ ለጭሕዳኹዲ ብርህዳኹዲ፡ ይኖ አምልኮር ወራትሊ ሸተክታኹዲ (Sacrosanctum Concilium)፡ ሻትክ ኒቆልዲሲ (Dei Verbum) እሲን መናብረት በክስታኒርኹስኽር፡ እና ናንዱኹ ብርጃርዲ ህምባኹላ አረርስኻነዲት እዳንድድኖኽር ጀረቢኒኹ። እና ሰጃ መሱን ነድ ዓኻቀይ፡ አጭጉም ይኖ ወክቱውድ ቆላኹድ(Gaudium et Spes) ትምባህዲ ምርሒትዲ ጠፍሕድኑኹ።

“አመራ አማነቱኹ” ኒ ስታትልድ ላኹ ሊግር ዕግሎ ቫቲካኑኹድ ጀረብድነስ ድምሮ ቋልነዲ መናብረት በክስታኒርኹል ወራትሊ እርግስነዲ ግን። ሊግር ዕግሎ ቫቲካኑኹ ተርያንትልድ ኒ አኻኩረኻን አመራ አርባ መትሉትሪ ፳፻፮ መልእደኩ እኻኩኹ። በክስታኒ ኒወክወክትድ ዕግሎ ንሪ ሸኻራኹ በክስታኒዲ፡ ዲባ ጃሩዲት ሓደስኒ መታን ግን፡ ሊግር ዕግሎ ቫቲካኑኹ ኮዶ እን በክስታኒት ሓደስሮ እስተው ዕግሎትልድ ና ለግረኻዲር ላኹ ግን። በክስታኒ ካተሊክሪ እና አኻኩረኻን አመሪል ንሹር ትክ መታን አኽን፡ አሪው በክስታናዲ

ካልኦት አብያተ ክርስቲያናት ዘለዎ ርክባት ኮነ፡ ከምኡ እውን ምስዚ ዘመናዊ ዓለም እንገብሮ ምውሳኔ በቶም ፍረ 2ይ ጉባኤ ቫቲካን ዝኾኑ 16 ሰነዳት እያ እትምራሕን እትካየድን ዘላ። ስለዚ ጉባኤ ቫቲካን ፪ይ ኦብ ክፍለ ዘመና ንቤተ ክርስቲያንን ንዓለምን ዓቢይ ተስፋ ዝኾሎ፡ ክርሳዕ ዘይብሉ ሕያው ዝኾሪ እዩ። እዚ ጉባኤዚ ንቤተ ክርስቲያን መንነታ ሕልፊ ፈሊጣ ንዓለም እተግህደሉ፡ ምሥጢር ድኅነት ኮይና ንክርስቶስ መርዓዊኦ ብለጋስነት እትምህረሉ ሓዲስ ሕልናን ጸጋን ሂቡዋ። ሎሚ እውን ድሕሪ ፶ ዓመት ነዚ ሓቂ እዚ እዩ ዝምስክር ዘሎ።

2. ምስ መበል 20 ዓመት ምእዋጅ “ትምህርተ ክርስቶስ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን”(The Catechism of the Catholic Church) ብመገልገሊ ኣምላክ ር.ሊ.ጳጳሳት ዮሐንስ ጳውሎስ 2ይ (11 October 1992)፡ እዚ ሰነድ እዚ ናይ ጉባኤ ቫቲካን 2ይ ፍረን ንናይ ጉባኤ ሰነዳት ንምቅባል መጋበርን እዩ። ብ1985 ኣብ ዝኾሪ መበል 20 ዓመት ምዕጻው ጉባኤ ቫቲካን 2ይን ተቀባልነቱ ንምግምጋም ዝተጋብኡ ሲኖዶስ ጳጳሳት፡ ንመላእ ሕዝብ እግዚአብሔር ጥርኑፍ ትምህርተ እምነት ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያንን፡ ንምምሃር ት/ክርስቶስን ርጉጽ መወከሲ ዝኾነ ክቅረብ ደለዩ። ር.ሊ.ጳጳስት ዮሐንስ ጳውሎስ 2ይ ከኣ ነዚ እማመዚ ንክላዊት ቤተክርስቲያንን፤ ንናይ ቦታ አብያተ ክርስቲያናትን ኣድላይነታት ዝምልስ ብምጃኑ ብሓገስ ተቀበልዎ። እዚ ትምህርተ ክርስቶስ እዚ “ሓዲስን ኣረጊት”፡(ማቴ 13:52) ዝሓዘ እዩ። ምክንያቱ እምነት ኩሉ ጊዜ ሓደ እዩ፤ ምክንያቱ እቲ ምንጪ (ክርስቶስ) ወትሩ ሓዲስ ብርሃን ዝኾነ ሓደ እዩ። ነዚ ክልተ መዓዝን ዘለዎ ኣድላይነታት ንምምላስ ት/ክርስቶስ ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያን በቲ ሓደ ጎኒ ነቲ ኣረጊት፡ ነቲ ባህላዊ ብናይ ፕዮስ 5ይ ኣብ ኣርባዕተ ክፍልታት ዝተኸፍለ ይኸተል፡

- እምነት ክርስትና (ጸሎተ ሃይማኖት፡ ተአምኖታት)
- ምሥጢራት
- ሕይወት ክርስትና (ብክርስቶስ ሕያው ምጃን)
- ጸሎተ ክርስትና (ኣምልኽ ሊጡርግያ)

በቲ ሓደ ጎኒ ከኣ ንናይ ዘመና ሕቶታት ንምምላሽ ከኣ እቲ ትሕዝቶኡ ሓዲስ ኣገባብ ሒዞ ቀሪቡ ኣሎ። እዚ ከኣ ነቲ ቤተክርስቲያ ኣብዚ ናይ ክልተ ሽሕ

ህምባኹላ ወንድናርሊ ኣኸን፡ ኒሰና እና ናንዱኹ ብርጃርዲ ህምባኹና ቫክስትጃንዲት፡ እን ፍራ ሊገር ዕግሎ ቫቲካኑኹዱ ኣኸው ሽካ ወልታ ኣክትበትድ ግን ንሪ መርሕስትራኹዲ ውልቅራኹዲ። ንድመታን ሊገር ዕግሎ ቫቲካኑኹ ይናወክትል በክስታኒት ኣኸን ብሪ ጃርሲ በሀርኮት ሳዳ እዋኹ፡ ምኺርስሮ ዋኒጋኹሉ ዋድሕድ እልብርሳኹ ግን። እና ዕግሎ ኒን በክስታኒት ንርውሪናርሲ ትክስሪ ኣርእሮ ብርጃርድ ወድሕድራኹሉ፡ ሥቱር ደኣንዲ ኣኸሮ ክርስቶስ ንር መርዓዊረስ እንጅብርናርድ መሀርድራኹሉ ሓዲስ ቀልብዲ ገዲ እውኹላ^{xvi}። ንክኸር ኣኹኩረጃን ኣመራ ደምቢ እና እምን ኒስ ግን ንሰምዓኹ።

2. ፋፍዳ ገሹኹ ገዱኹ ዮሐንስ ጳውሎስ ሊገርድ ተምቢህሳኹ “ክርስቶስር ምህሮ ካተሊክ በክስታኒት” ኒላገረጃን ኣመራ እስኩ እጃኹኹ። እና ክቱብ ኒን ሊገር ዕግሎ ቫቲካንኹድ ፍረዲ እን ዕግሎትል ደለመው ኣክትበትሲ ከለብርቶ ካባኹዲ ግን። 1985 ሊገር ዕግሎ ቫቲካኑኹድ ኣበስትነስ እልብድኒ መታቫር፡ ኒ ከለብርስነስ መመይኒ መታቫር እክብሳኹ ሲኖዶስ ፋፍዱኹ፡ ዲባ ጃሩሲ ናትክ፡ ጣፍሕ ምህሮ ኣማነቱኹ ካተሊክ በክስታኒትኹዲ፡ ምህሮ ክርስቶስሩኹሲ መሀርድኒል ኣመሚእዳኹ ደጉፋ ኣካኹ ደለምሮ ጀረቢኒኹ። ፋፍዳ ገሹኹ ዮሐንስ ጳውሎስ ሊገር ይኸ እና ይማም ኒን በክስታኒት ንርትክ ኣኸን፡ ና ኣክ ኣካናቱ በክስታኒት ጀርብሲ ወንተሳኹ እርግነዲን ፈርሓትድ ከለብርንኹሉ። እና ምህሮ ክርስቶስሩኹ ኒን “ሓዲስዲ ድኸነዲት” ቫኾ ህምባኹ ግን። ውረድ ኣማነት ዲማ ዳይም ላኹ ግን። ኒንኻ እን ዕል ዲማ ሓዲስ በርህ ኣኻኹ ላኹ (ክርስቶስ) ግን። እና ለጃ መገለይ ቫኹ ጀርብሲ ወንተስኒ መታን “ክርስቶስር ምህሮ ካተሊክ በክስታኒት”፡ ላገፍዳ እን እን ድኸነስ፡ ኒንኻ እን ፋፍዳ ገሹኹ ፕዮስ ኣኹኩርድ እውስታኹ ሰጃ በና ቫኹሲ ተለይኩ፡ ናውኻ፤

- ኣማነት ክርስትኒኹ (ሺዋን መድሀቡኹ)
- ሥቱራን በክስታኒት
- መናብረት ክርስትኒኹ (ክርስቶሲ እስሪ ፊኹት ኣረርና)
- ሺዋን ክርስትኒኹ (ከነይና ሊጡርግያ) ግን።

ኣሪ ገፍድኻ እና ይና ወክቱ ወቅቅረስ ወንተስኒ መታን ኒክማና ሓዲስ ደርብ ቫኾ ስኩሮ ህምቡኹ። ኒንኻ በክስታኒት እና ለጃ ሽሕ ኣመራል ከለብርዳኹዲ እኹኩርዳኹዲ ስኩራኹዲ ርድቅ ምህሮ በክስታኒት

ዘመን ዝተቀበሉቶን ዝሓለወቶን ዘቅረበቶን ሃብቲ ትምህርቲ ቤተክርስቲያን እዩ። ካብ ቅዱስ መጽሓፍ ክሳብ ኣበወ፡ ካብ ተሎጋዊ ክእላታት ክሳብ ናይ ዘዘመኑ ቅዱሳን፡ ት/ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን ኣብ እምነት ዝገበረቶ ኣስተንትኖን፡ ኣብ ትምህርቲ ዘርኣየቶ ምዕባለን ቀዋሚ መዝግቦ እምነት ምዃኑ የርኢ፡ በዚ ከአ ንኣመንቲ ኣብ ናይ እምነት ሕይወቶም ርግጽነት ንምውፋይ እዩ።

ዓመተ እምነት ናብ ኣምላኽ ክንምለስ ንእምነት ዳግም ክንፈልግን ዝሕግዘና ዓመት እዩ፡ ዓመተ ሕዳሴ እዩ፡ በዚ ከአ ኣባላት ቤተ ክርስቲያን ኣብ ናይ ሎሚ ዓለም፤ ዝእመኑን ሓጎስ ዝመልኦም መስከርቲ ክርስቶስ ንክኾኑ እዩ። ነቶም ንእምነት ዝደልዩ ኣብ ኣፍ ደገ እምነት ምእንቲ ንክመርሑ እዩ፡ እዚ “ኣፍ ደገ” እዚ ነቲ ኣብ ማእከልና ዘሎ ኢየሱስ ክርስቶስ ክሳብ መጨረሻታ ዓለም (ማቴ 28:20) ንክርእይዎ ዓይኒ ሰባት ዝኸፈት እዩ። ንሱ ምሳኡ ብዘሎና ጽዑቅ ርክብ ሥልቲ ኣነባብራ ከመይ ከምዝንበር ዘርእየና እዩ። በዚ ፍቅሪ እዚ ኢየሱስ ክርስቶስ ንነፍስ ወከፍ ወለዶ ናባኡ ይስሕብ። ኣብ ነፍስወከፍ ዘመን ከአ ወትሩ ሓዲስ ብዝኾነ መዚ ንቤተክርስቲያን ወንጌል ክትሰብኽ ሕድሪ ይህባ። ሎሚጋውን እንተኾነ ናይ ቤተክርስቲያን ሓያል ምትእትታው ናብ ሓዲስ ስብከተ ወንጌል ኣድላዩ ኮይኑ ኣሎ፡ በዚ ከአ ናይ ምእማን ሓጎስን፡ እምነት ናይ ምትሕልላፍ ባህግን ዳግም ክንረኽቦ ዘድሊ ክንድዝኾነ እዩ።

ድሕሪ ዕላማ “ዓመተ እምነት”፤ ምርኣይ “እምነት” ናይ እትብል ቃል ትርጉምን ድሕሪ ባይታን ትሕዝቶኡን ክንመልከት።

ወነገሩ ኩሎ ዘገብረ ሎሙ እግዚአብሔር፡ ወዘከመ ኣርጎው ሎሙ እግዚአብሔር ኣናቅጸ ሃይማኖት ለኣሕዛብ፡

እቲ ኹሎ ኣምላኽ ዝገበረሎምን፡ ነኣሕዛብ ኣፍ ደገ እምነት ከምዝኸፈተሎምን ኣዘንተው፡ (ግ/ሓ ፲፬፡ ፳፯)

እምነትⁱⁱⁱ

ኣምላኽ ብሰብ ዝኾነ ወዱ ኢየሱስ ገይሩ ንሱብ ተገልጸ (ዕብ 1:1 ዮሐ 1:14 ማቴ 11:25-27) ተግልጸ ብቃላት ሰብ ነቲ ዘለዓለማዊ ቃል ናብ ሰብ ዘቅርብ ምሥጢር እዩ፤ ነዚ ተገልጸ ዝወሃብ ናይ ሰብ መልሲ እምነት ይበሃል። ስለዚ እምነት ከም ተገልጸ መልዕልተ ባሕሪያዊት እያ፤ ርክብ ሰብ ኣብ ክርስቶስ ዘቅውም ናይ እግዚአብሔር ምሥጢር እዩ። ኣብዚ ርክብ እዚ እቲ ቀዳማይ ተበግሶ ናይ ኣምላኽ እዩ፡ እዚ ውሳጣዊ ጻዋዒ ኣምላኽ፤ ንሱብ ነቲ መለኮታዊ ቃል ንምቅባል

ግን። ክቱብ ሻትክልድ ተርሰ፡ እክል በክስታኒሩሊ ኣኽራሲ፡ እን በህሊን መምህራን ተሎግዮልድ፡ ናወክወክትሊ እርገው ሻትካንሊ ኣኽራሲ ናትክ፡ እን በክስታኒ ገሪ ኣዋይንድ፡ ኣማነት ሰበትድ ኣትዋየንድረውዲ፡ ምህሮ-ኣማነትኹል እስረኹዳ በርነዲ፡ እምነንትድ፡ ናልግድ ኣማነቱኹሊ፡ ጠፍሓት ኡራ ይሮ እስረው ናውክ ኒል ዋንቲነዲን ዲመር “እንድባ ኣማነቱኹ” ኣከት ቋሊሰኹ።

ኣመራ ኣማነቱኹ ጃርሊ ወንተርኖኽር፡ ኣማነት ይናኹሲ ድምኖ ኣርእኖኽር ካባኹና ኣመራ፡ ኣመራ ሓደስትኒኹ ግን። ንድኻ በክስታኒሲ ንርቀኑ ንኪር ብርጃርሊ እምነንትዲ ፋርሓንዲ ሰሚዕ ኣኽድኖር መታን ግን። እን ኣማነት ጀረበውሲ መራ ኣማነትኹል ኣኽራሲ መርሒድኖ፡ እና መራ ኒንኻ እን ይና ነበክል ህምባኹ ኢየሱስ ክርስቶስቲ ብርጃር ድኹስትኒል ኣኽራሲ (ማቴ 28:20) ቋልድኖሉ ዕልል ከወውሲ ብዳኹ ግን። ኒ እን ኒዲ ህምባኹና ኣረርሰኻነድ ኣዋሃብረ መንደርትረት ደርብ ቋሊሰኹና። እና እኻከሊ ንድኻ ኢየሱስ ክርስቶስ ኣኻ ኣሰልስክ ኒል ወተረኹ። ኣኻ ወክትልካ ዲማ ሓዲስ መድድ በክስታኒት ኪሠሪር ብሽራትሲ መሀርድቶ ፊና እወኹላ። ንክኽር ኣከን እና ሓዲስድ ኪሠሪር ብሽራትሲ ተምቢህድኒል ገሪኹዲክ ክብደኹ በክስታኒር መንጎሪትና ጀረብዳኹ ኣኹ ህምበኹ፡ ኒንኻ እምኒኹ ፈርሓትዲ፡ ኣማነትሲ ኣሪውሊ ደኹስቶ ሸንህስትነዲት ድምኖ ኣርኖሎም ጀረብዳኹ ኣኽነዲን ግን።

ቋላ “ኣመራ ኣማነቱኹሲ” ቋልኖ ደምቢ፡ “ኣማነት” ያኹ ቆልድ ውሪናርዲ ክማነዲት ቋልኖ።

ወነገሩ ኩሎ ዘገብረ ሎሙ እግዚአብሔር፡ ወዘከመ ኣርጎው ሎሙ እግዚአብሔር ኣናቅጸ ሃይማኖት ለኣሕዛብ፡

እን ኒትክ ጃር እሰኹዲሎምዲ፡ “መራ ኣማነቱኹሲ” ህድብድ ብደትሎም ደገምንኹሎም (ሓዋ.ወራ 14:27)

ኣማነት

ጃር እን ኣዳም ኣኻኹ ኒኹራ ኢየሱሲ እሰ ኣዳምሲ ወድሕስቱኹ (ዕብ 1:1 ዮሐ 1:14 ማቴ 11:25-27)። ወድሕስትና ኣዳምር ቆላትድ እን ዲማ ዳይሙኹ ቆልሲ ኣዳምትል ስኩሳኹ ሥቱር ግን። እና ወድሕስትና ንድ እውስታኹ ኣዳምር ውንትሳኻ ኣማነት ይስተኹ። ንድኻ ኣማነት ወድሕስትኒስና ቋላ ብርጃርኹልድ ኣወት ግን፡ ኣዳምር ወንድናርሲ ክርስቶስዲ ተብዳኹ ሥቱር ጃሩኹ ግን። እና ወንድናር ኒል እን ሰልፋ ውጣን ጃሩኹ ግን፡ እን ኮረድ ሸኻንታ ጃር፡ ኣዳምቲ ሰሚ ቆልሲ ከለብርዶ

የኸክሎ። እምነት ብዙ ደ አፈላላይ አብ ሓደ ጊዜ ህያብን ናይ ሰብ ተግባርን እያ፡ጸጋን ነጻነትን እያ፡ ሰብ ብጸጋ እግዚአብሔር ጥራሕ እዩ ንኣምላክ ክኣምን ዝኸክል፤ (ኤፌ. 2:8-9 ዮሐ 6:44 65)ሰብ ነዚ መለኮታዊ ጻውዒት ክቅበል ብነጻ ድልየቱ እዩ፡

እምነት- ናይ ኣእምሮ ተግባር እዩ፤ እዚ ብጸጋ እግዚአብሔር ዝተደረገኹ ድላይ (WILL) ጸልዩ አብ ሰማያዊ (Divine truth) ሓቂ እንክብጽሕ ኣሚኑ ይበሃል (ቅ.ቶማስ ዘአኩኖ)^{iv} (እዚ ኣገላልጻጊ ናይ ማእከላይ ዘመንዮ፤ እዚ ከኣ ነቲ ብreformers ዝመጽእ ዝነበረ ጸገም ንምቅላል ሓይሉ አብ ኣእምሮ ገይሮዎ ይርከብ። እቶም ተጻረርቲ “act’ of confidence” (ምትእምማን) እምበር ናይ ኣእምሮ ጉዳይ ኣይኮነን በሃልቲ ስለዝነበሩ። በዚ ከኣ ካብ ናይ ቅ.መጽሓፍ ኣተሓሳስባ ፍልይ ዝበለዮ። አብ ቅ.መጽሓፍ እምነት (biblical faith) ናይ ነፍሲ (psychic act) ጉዳይ እዩ።

1) አብ ብሉይ ኪዳን፡- እቲ ቃል “አማን” ዝብል ናይ ሓዲስ ኪዳን መሰረት ኢዩ። አብ ሓዲስ ኪዳን እቲ ቃል ብፒስቲስ (pistis) ወይ ፒስቲወይን (pisteuein) ተመልኪቱ ንረኽቦ። ብመሰረቱ እዚ ቃልጊጹ ጽኑዕ/ድልዱል ማለት ኮይኑ ሓቀኛ ምዃን ማለትዮ። ንኣብነት ንኣደ ዘረባ ወይ ጸብጸብ ከም ሓቂ ምቅባል የስምዕ፤ (Gn45:26) ዕብራውያን ጸብጸብ ተመኩሮታት ሙሴ ከም ሓቂ ተቀቢሎም። ንሱ ብእግዚአብሔር ካብ ባርነት ግብጺ ነፃ ኪውጸእም ዝተመዘዘ ገይሮም ወሰድዎ፤ አደ አብ ዓርኩ Jer:12:6; Mi7:5 ወይ አብ ኣገልጋሊኡ (Jb4:18) እምነት ይገብር። በዚ እምነትዞይ ሓደ ነዞም ዝሰመናዮም ነገራት ዝእመኑን ከም ትእዛዞምን ዕርክነቶምን ክትሰርሕ እትኸክል ሓቅታት ምዃኖም ምእማን ኢዩ።

እቲ “አማን” ዝብል ካብ “ኤሙናህ” “ኤመት”^{vi} ዝብል ስም ዝመጸ ስለዝኾነ ጽንዓት(solidity) ብርታዔ [firmness] (Ex.17:12): የስምዕ: እቲ ጽኑዕ ዝኾነ ዑቅባ ዋሕስነት(security) ይህብ፤ Is.33:6 እግዚአብሔር እሙን ስለዝኾነ ጽኑዕ ዋሕስነት(firm security) ይህብ: (Ps.36:6) ዜና.2፣4- ቅዱስ/ቅኑዕ ሰብ ብእምነቱ (fidelity) ይነብር። ማለት እምነቱ አብ እግዚአብሔር ዝገበረ። እዚ እምነትዞይ ምስ “ሔሰድ” covenant love ተመዓረርዩ ይርከብ፤ እዞን ቃላት እዚአተን እግዚአብሔር ኪዳኑ ብዝርኢ ዘለዎ ተአማንነትን ተስፋን የመልክት።

ገረስደኩሉ። ንድመታን ኣማነት ላወክትል ጃር እውንዲ፡ ኣዳምር ወራትዲ ግን፡ ኒዳግል ገዲ በሪናዲ ግን። ኣዳም ገድ ጃሩኹድ ካያ ግን ጃርሲ ኒ እምንዶሉ ገረሳኹ (ኤፌ. 2:8-9 ዮሐ 6:44): ኣዳም ኮዶ እና ሰሚ ሽጋነስ ኮዶ ኒበሪናድ ግን ንከለብራኹሉ።

አማነት ወራት ኣምሩኹ ግን፡ እን ገድ ጃሩኹድ ደረክሳኹ ቀስድድ ሺወ፡ ስሚኹ እምንሊ ገእዩ እምኑኹ ይስተኩ (ቶማስ ሻትክ)¹። እና በርጨይና ኒን ነበካ ነበካ ደበኑኹ ቋላ ግን፡ ኒንኻ እን ለውተንቲትልድ (reformers) እንተሩ እርጋኹ ጨገምሲ ስዳውድኒ መታን ኒሒልሲ ኣምርሊ እሰሉ ኣረርሰኹ። እን ቃብሎሩ ኮዶ (ደመና) ግራ (act of confidence) ኣምሩኹ ጋር ኣኸላ የንቲ እርግኑኹ። ንድኻ ክቱብ ሻትኩኹ በርጨይኒልድ ሲረኹ ግን። ኣማነት ሻትክ ክቱብሊ (Biblical Faith) ፊኹት ጋር ግን (Psychic act)።

1) መእኮት ድኸኒኹሊ፤ እን ቆል “አማን” ያኹ መእኮት ሓዲስድ ኒ ተርሲሰና ግን። መእኮት ሓዲስሊ እን ቆል ፒስቲስ (pistis) ወይ ፒስቲወይን (pisteuein) ያኹድ ኣሸርሶ ኣረርነኩንሉ። ኒተርልድክ እና ቆል ኒን ተባኹ/ሳብት ይና ኣኹ እምኑኹ ኣክና ይና ግን። ህምቡንትክ ጋብሲ ወሪ ጨብጫብሲ እምንሰና ከለብርና ዋሲሰኹ (መሀ 45:26)። ዕብራካው ሙሴ ደኩሰው ኣዋይን መናብረቱሲ እምንሰና ከለብርኑኹ፡ ኒት ገኝጂናር ግብጺሩኹልድ በሪ ፍድሮሎም ጃርድ የመምሳኹሰና ሃቢነ ኣድንኹሉ። ኣሪኹ፡ ላኹ ኒማደስ (ኤር 12:6 ሚክ 7:5) ወሪ ኒገኝጂነስ (ኢዮ 4:18) እምናኹሰና ግን። እና ኣማነት ንድ እና ኣዋኹድ ሽኻነው እምንሰውዲ ናማድናርሰና ይስትጂነኹድ ከደምሮ ገረሳኹ እምቻ ናኣክነስ እምና ግን።

እን “አማን” ያኹ “ኤሙናህ” “ኤመት” ያኹ ስኹልድ እንታኹ ኣኸነዲን ተቢ(solidity) ወሪ ስባተት(firmness) ዋሲሰኹ (ፍኒኹ 17:12): እን ተባኹ ኣኻኹ ትክያኹ ዓይብ እወኩ (ኢሰ 33:6): ጃር እምንሳኹ ኣኸነዲን ሳብት ዓይብ ኣከኩ (ሕላ 36:6)። ክቱብ ድግም እያሙኹሊ (2:4): ሻትክ ወሪ ትክያኹ ኣዳም ኒኣማነትድ መንደርተኩ፡ ኒንኻ ኒኣማነትሲ ጃርሊ ኩንዳኹ ግን። እና ኣማነት ኒን “ሔሰድ” እኻከሊ መእኮቱኹዲ(Covenant of love) መጢቶ ኣረርሰኹ፡ እና ቆላት ነንኻ ጃር ኒመእኮትሲ ቋላኹድ ኣማነትዲ ሳደዲ ክመት ኣሸርደኩ። እና ቆል ኒን ጃርሲ “ናዓማን” ያኹድ ወድሕደኩሉ፡ ኒንኻ

እዚ ቃል ንእግዚአብሔር ብግንዓማን” ይገልጻል፤ ማለት ርጉጽ/እሙን በዚ ኸአ ሓደ ንቃል እግዚአብሔርን ትእዛዛቱን ይዳምኖ፤ (Dt.9:23; Ps:119:66).

Gn15:14 ኣብርሃም ነቲ ዝተዋህቦ ተስፋ ስለዝኣምነ ጽድቁ ተቈጽረሉ ኣብዚ ምእማን እቲ ዝተዋህቦ ተስፋ ክፍጸም ምዃኑ ብዘይ ሰጋእታ ምቅባል ማለትጋዩ። ፍጹም ትርጉም ናይታ ቃል ነዚ የምልክት፡- ሓደ ንእግዚአብሔር ይዳምኖ ይእመኖ (trusts him) ከም ርጉጽን እሙንን ንርእሱ የወፍየሉ፤

ዕላማ እምነት ኣብ ቋንቋ ኢሳይያስ ነቢይ፤ ፍጹም ናብ ኣምላኽ ምውፋይ (total commitment); ኩሉ ዓላማውን ግዙፍን ነገር ምሕዳግ፤ ኣብ ድሕነት ኣምላኽ ጥራሕ ዋሕስነት (Security) ምድላይ እዩ። እዚ ምግባር ማለት ብሓቂ ንኣኡ ከም እሙን/ሓቀኛን ምቅባሉጋዩ።

ኣብ ዳግም-ኢሳይያስ፤ ኣእምሮአዊ ዓይነተኛነት እምነት (the intellectual quality of faith) ይገልጽ። እስጊኤላውያን ንያህወህ ክፈልጥዎን፤ ክኣምንዎን፤ ያህወህ ምዃኑ ክርድእዎን፤ ከምዝኸእሉ ምስክር እዮም። Is.43:10 ይብል። ንሳቶም ከምቲ ኣብ ትእዛዛት፡ ከምዘለዎ ንሱን፤ ንሱ ጥራሕን ኣምላኽ ምዃኑ ክፈልጡ ክርዱኡን ክቅበልዎ ኣለዎም። ስለዚ ኣእምሮአዊ ዓይነተኛነት እምነት ኣብ ብሉይ ኪዳን ብ “ንእግዚአብሔር ምፍላጥ” ብዝብል ተገሊጹ ንረኽቦ። እዚ ከአ ሓሳባዊ (Speculative) ዘይኮነ ብዝተገልጸ ቃሉን ዘድሕን ተግባራቱን ከማኡ ከአ ብዘለዎም ናይ እግዚአብሔር ተመኩሮን እዩ። ስለዚ እቲ ልሙድ ቃል ከም ናይ ሰብ መልሲ ዝቀርብ “ምእማን” ኣይኮነን እንታይ ደአ “ምስማዕ” - ከም ምቅባል/ምእዛዝ። ኣብ ብሉይ ኪዳን ዘይምእማን ዝበዝሕ ጊዜ ብዘይምስማዕ ተመልኪቱ ንረኽቦ።

2) ሓዲስ ኪዳን:- = ምእማን/ እምነት (pisteuein /pistis) ዝብል ይጸንሓና፡ ፒስተወይን pisteuein classical Gk:- ምእማን/ተአማኒ ምዃን፡ ከ ም ሓቂ ምቅባል የስምዕ፡ ፒስቲስ pistis (n) “እምነት”= ርግጽነት ተአማንነት እምነት ኣብ እግዚአብሔር (ፒስቲስተዮን pististheon) ማለት እግዚአብሔር ወይ (አማልኽቲ) ከም ዘለዉ ምእማን። እዚጋዩ እቲ ዋና ትርጉሙ ኣብ ሓዲስ ኪዳን ።

(i) ተመሳሳሊ ኣረአእያ ዘለዎን ወንጌል ማቴዎስ፡ ማርቆስ፡ ሉቃስ (Synoptic Gospels):- ኢየሱስ እምነት ይሓትት Mt9:28 Mt 4:36 Lk 8:25 ንእምነት ይንእድ-Mt 8:10 Lk 7:9 እምነት ከምዘድሓነት ይነገር፡- Mt 9:22 Mk 5:34 Lk 8:48 ብሓፈሻኡ ኢየሱስ ከምቲ ዝእውጅ ምዃኑ ምቅባል እዩ። እዚ እምነትጋዚ ከአ ተአምራታት ዝገብር።

እኩድ/እምንሳኸኡ ኣኸ፡ ላኸ ቆል ጃሩኸዲ ኒትእዛዛትዲት እምነተሎም ይና ግን (ድማ 9:23፤ ሕላ 119:66)። ክቱብ መሀድኒኸል (15:14)፡ ኣብርሃም እን እውስታኸሉ ሳደስ እምነዲን ሸታክት ሺብትኸሉ የኸ፡ ነት እምና እን እውስታኸካ ሳዳ መልእሮ ኣኸት ሊቫቲትግሪ ከለብርነስ ቋሊሰኸ። እን ታምም ውሪናር ኒኻ እና ተለያኸ ግን፡ ላኸ ጃርሲ እምነተሉኸር ኣመንሰኸሉኸር፡ እኩዲ እምንሳኸዲርሰነኻ ኒቸት እወኸሉ።

ስታት ኣማነቱኸ ነቢ ኢሳይያስር ቆላትድ፡ ኒትክዲሲ ኸኸት ጃርድ ኡና፡ ብርጃርሊ ህምባኸሲ ባርና፡ ደአን ጃሩኸሊ ካያ ዓይብ ጀረብና ግን። ድማና- ኢሳያስርኸሊ (Deutero Isaiah) ኣምሩኸ መለለይ ኣማነቱኸሲ ደሀረኸ (the intellectual quality of faith)። እስራኤድኸው “ያህወህ”ት ኣር እድሎኸር እምንድኖሉኸር፡ ያህወህ ኣኸት ፈሀምድኖሉኸር ገረሰነት ናላውድ ሰሚዕ ግን የኸ (ኢሳ 43:10)። ናው እን ሸካ ትእዛዛትሊ ህምባኸሰና ጃር ንካያ ኣኸት፡ ኒንኻ ኣሪ ጃር ዋኒገት ኣርእድኖሉኸር ፈሀምድኖሉኸር ከለብርድኒሉኸር ሻኸኑኸ። ንድመታን ኣምርሊ ጨግዕስታኸ ኣማነት፡ መእኩት ድኸኒኸል “ጃርሲ ኣርእና” ያኸድ በርጨይሶ ኣረርነኸንሉ። ኒንኻ ወግምድ (speculative) ካያ ኣኸጊ ወድሕስታኸ ኒ ቆልዲ፡ ደአንዳኸ ኒወራትዲ፡ ጃርሲ ቋላኸድ ህምባኸሎም ክኒዲትልድ ብርፍ ያኸ ግን።

ንድመታን እን ኣዳምር ወንተሲሰና ኣኸ ስኩራኸ ክንትስተኸ ቆል “እምና” ኣኸጊ “ዋስና” ግን፡ (ዋስሮ ከለብርና፤ ይስትራኸሲ ኣጃ ይሮ ወራትሊ እርግስና)። መእኩት ድኸኒኸል እምና ብና ብጅኻነሲክ ዋስና ብነድ ኣሸርሶ ኣረርነኸንሉ።

2. መእኩት ሓዲስሊ፤ እምና/ኣማነት (pisteuein/pistis) ያኸ ኣረርነኸን። ፒስተወይን ቆል ግሪኩኸ ኣኸ፡ እምና ወሪ እምንሰንታ ኣክና፡ እምንሰና ከለብርና ዋሲሰኸ። ፒስቲስተዮን (pististheon) ይኑ ጃር ዋነት እምና ይነ ግን፡ መእኩት ሓዲስሊ ኣረርናኸ ታምም ውሪናርኻ ኒን ግን።

(i) ላ ተኪን ሻው ኪሠሪር ብሸራት ማቴዎዲ፡ ማርቆስዲ፡ ሉቃስዲትል፡ ኢየሱስ ኣማነት ሻኸርኸማ ዮ ወቫቆረኸ (ማቴ 9:28፤ 4:36፤ ሉቃ 8:25)፡ ኣማነትሲ ኸቫደኸ (ማቴ 8:10፤ ሉቃ 7:9)፡ ኣማነት ደአንድረትር ደወኸ (ማቴ 9:22፤ ማር 5:34፤ ሉቃ 8:48)፡ ዕባብድ ኢየሱስ ኒ ተምብሃኸሰና ኣኸት እምና ግን፡ እና ኣማነት ኒን ግንኻ እን ፍክር እሳኸ።

(ii) ዋርያታ ወራትሊ፤ ኣማነት “እምነንቲ” ያኸድ ተልተልስሮ ኣረርሰቲ፡ እን እምነንትኻ ታለይቱታ

(ii) ግ.ሐ= እምነት “ብእመንቲ” ብዝብል ቃል ተገሊጹ ትርኩብ፤ አመንቲ ትምህርቲ ሓዋርያት ሰሚዖም ኣብ ማሕበር ክርስትያን ዝተጸገቡ እያቶም። “ክርስትያን” ምዃን ማለት “ምእማን” ማለት።^{vii} ኣብዘን ጥቅስታት ዝበዝሕ ናይ እምነት ዕላማ ስብከተ ሓዋርያት። እዚ እምነት፡ዚ ኣብ ጎይታ ምእማን ማለት። (ግ/ሐ 5፣14;9፣ 42) ብጎይታ ኢየሱስ ክርስቶስ ምእማን ብጸጋ ኢየሱስ ዝድሕነላ እምነት እያ 15፣11.

(iii) ጳውሎስ፡ እምነት ምስ ጥምቀት ተሓዊሳ ንሰብ ተጽድቆ ይብል። ሮሜ 1:17, 3:22, 26-30; 4⁵, 9³⁰, ገላ 2¹⁶, 3^{8,24} ድሕሪ ተለውጦ ጳውሎስ ዝነበሮ ዝነበረ ሕይወት ኣብ ወልደ እግዚአብሔር ምእማን። ገላ 2:20. እዚ ሕይወት እዚ ምስ ክርስቶስ ምስቃል። በዚ ኸኣ ክርቶስ ኣባኡ ይነበር። ሮሜ 6:8. ብእምነት ክርስትያን ብኢየሱስ ዉሉደ እግዚአብሔር ዝኾኑ። ገላ 13:26. ስለዚ ብእምነት ኣቢሉ ክርስትያን ብጸጋ ይድሕን ኤፌ.2:8.። ካብ ዕብ 24፣ ቀጺሉ ሮሜ 1:17 ገላ.3:11 “ጻድቅ ብእምነት ይነበር” ዝብል ካብ LXX^{viii} እቲ ብዕብራይስጢ “ኤሙናህ” ዝብል ኣብ ግሪኽ pistis ስለዝተተርጎመ። ማለት እምነት ናይ ሓደ ጻድቅ ዋና(አውራ) ሕይወት ምዃና ንምግላጽ። እምነት ንቅ.ጳውሎስ ኣብ ክርስቶስ ምእማን ጥራሕ ዘይኮነ፤ ገላ.2:16, ኤፌ 1:15,ቆሎ 1:4, ኣብ ትምህርቲ ክርስቶስንውን ምእማን እዩ። ሮሜ 10:8. ስም ጎይታ ዘይጽውዕ ወላ ሓደ ክድሕን ኣይክእልን፤ እንተዘይአሚኑ ወላ ሓደ ከኣ ስም ጎይታ ክጽውዕ ኣይክእልን። ብስብከት እንተዘይሰሚዑ ከመይ ኢሉኽ ሓደ ክአምን ይኽእል? ሮሜ 10:13-15፤ ስለዚ እምነት ብስብከት እቶም ናይ ሕይወቱ ሞቱን ትንሣኤኡን ምስክር ብዝኾኑ እያ እትመጽእ።

ንጳውሎስ ትሕዝቶ ክርስትያናዊ እምነት፤ - ኢየሱስ ክርስቶስ (መሲሕ) ጎይታ ወልደ እግዚአብሔር። ንሱ ኸኣ ሞተ፤ ብሞቱ ካብ ሓጢአት ነጺሕና ብትንሣኤኡ ከኣ ነቶም ብኣኡ እንአምንን ንጥመቅን ሓድሽ ሕይወት የመሓላልፈልና።

(IV) ዮሐንስ ወንጌላዊ፡ እምነት ብዝርኢ ምስ ካልኣትኳ ተመሳሳሊ እንተኾነ ፍልይ ዝበለ ኮይኑ ይርከብ። ኣብዚ እምነት፤- ኣብ ወድሰብ (ኢየሱስ) ምእማን የስምዕ፤ ዮሐ 9፤^{36,38} 11^{45,48}. ክርስቶስ ካብ እግዚአብሔር ከምዝመጽኤ 16³⁰ እቲ ሓደ ቅዱስ እግዚአብሔር 6⁶⁹ ንሱ መድሓኒ ከምዝኾነ 11²⁷ ምእምን።

ኣብ ዮሐ ፍሉይ ዝኾነ ግና ኣብ ቃል ክርስቶስ ምእማን፤ እምነት። 2²²,5⁴⁷,8⁴⁵ እቶም ንሓዋርያት ዝሰምዑ፤ ኣብ ቃል ሓዋርያ ይአምኑ 17²⁰, እምነት ንዮሐ. ኣብ ስብከት ምእማን እዩ፤ ኣብ ወልደ ምእማን

ምህሮት ዋስኖ ዲባ ክስታኑኹሊ ሕበርሰው ግን። “ክስታና” ኣክና በህለት “እምና” ግን፤ እና ሀድግነው ጥቅስሊ ብጃኻነስክ ስታት ኣማነቱኹ ሓዋርያታ ስብከት ግን፤ እና ኣማነት ኒጃ አደሪል እምና ግን (ሓ.ወ 5፣14;9፣ 42) ። አደራ ኢየሱስ ክርስቶስትል እምና፤ ኢየሱስ ክርስቶስር ገድድ ደአደሪላ ኣማነት ግን (15:11)

(iii) ጳውሎስ ሻትክ፡ ኣማነት ጥምቀትዲ ኣኸሮ ኣዳምቲ ሸተክደቲሉ የኹ (ሮሚ 1:17 3:22 4:5 9:30 ገላ 2:16)። ጳውሎስ ለወትሶ ደምቢ መንደርቱ እርጋኹ መናብረት ጃርኹሪል እምና ግን (ሮሚ 6:8)። ኣማነትድ ክስታን ኢየሱሲ እሲነ ጃር ቀኑር ኣክነኹ (ገላ 3:26)። ንድመታን ክስታን ኣማነትድ እሲነ ገድድ ደአነነኹ (ኤፌ 2:8)። እን “ሻትክ ኣማነትድ መንደርተኹ”(ዕብ 2:4 ሮሚ 1:17 ገላ 3:11) ያኹ። “ኤሙናህ” ያኹ ቆል “ፒስቲስ” ያኹሊ ገለበስትነዲን ግን። ኒንኻ ኣማነት ላ ሻትክ ኣዳምድ እን ኒትክ መናብረት ኣክረት ቋሊስሮ ጀረበ ግን። ጳውሎስ ሻትክድ ኣማነት ክርስቶስትል እምና ካያ ኣኸጊ (ገላ 2:16 ኤፌ 1:15 ቆላ 1:4) ኒምህሮትልኸር እምና ግን (ሮሚ 10:8)። ስኾ ይና አደሪኹሲ ሸገጋኹክ ወላ ላኹ ደአንዶ ገረሰላ። እምነገንኻ ወላ ላኹ ይና አደሪ ስኾሲ ሸገግሮ ገረሰላ። ድውስቲጋ ደምቢ ኮዶ እምንዶ ገረሰላ (ሮሚ 10:13-15)። ስብከት ዋስገም አዋሃበ ላኹ እምንዶ ገረሳኹን? ሮሚ 10:13-15) ንድ ስበትድ ኣማነት እን ኒመናብረዲ ክረዲ ክሪልድ ጉነዲር ሰሚዕ ኣኸውድኹድ ስብከትድ ግን ንሪ እንተርዳኹ። ጳውሎስ ሻትክ ክስታና ክማና ኣማነቱኹሲ። ኢየሱስ ክርስቶስ ይናአደራ ጃርኹራ ግን። ንኻ ይነመታን ክሩኹ። ኒክረድኻ ይና ሓራምልድ ለጭሕንኹን። ኒክሪልድ ጉነድኻ እን ኒድ እምናኸርዲ ጠመቅስናኸርዲት ሓዲስ መናብረት እውኹና። ዩ በርህደኹ።

(iv) ዮሐንስ ኪሠሪር ብሸራቱኹ፡ ኣማነትሲ ቋላኹድ አሪውሲ ድኳ ተካኹ ኣከን አሪውልድ ሲረኹ። ነት ኣማነት ይኑ ኣዳሚንድኹሪል (ኢየሱስትል) እምና ዋሲስኹ፡ (9:36-38፤ 11:45-48)። ክርስቶስ ጃርልድ እንተትር፡ እን ላኹ ጃር ደአንዱራ ኣኸትር እምና ግን (16:30፤ 6:69፤ 11:27)። ዮሐንስትል ሲርያኹ ይን አረርናኹ ደአም ቆል ክርስቶስርኹል እምና፤ ኒ ኣማነት ግን ያኹ ግን (2:22፤ 5:47፤ 8:45)። እን ታለይቱትሲ ዋስው፡ ታለይቱታ ቆሊ እምነኹ (17:20)። ዮሐንሲ ኣማነት ስብከትሊ እምና ግን፡ ጃርኹሪል እምናኻ ፊኹት ናዕስኹ (3:36)። ያሁድ

ሕይወት የምጽእ 3³⁶. እቲ ዘይአምን ድሮ ተኸኑኒኦቶ፤ 3¹⁸. አይሁድ አይአሙኑን ከመይ ካብ እግዚአብሔር አይኮኑን 8⁴⁷. እዚ ማለት ናይ ዓለም ሰባት እያቶም፤ እምነት ከአ ካብ ዓለም አይመጽእን፤ ካብ አምላኽ ጥራሕ እዩ ዝመጽእ፡ ሓደ ምእንቲ ክአምን ከአ ንዓለም ክኸሕድ አለዎ። ስብከት ምስተሰብከ ብፍላይ ከአ ኢየሱስ ርእሱ እንክገልጽ፤ ሓደ ዘይአምን ንዓለም ክሓድግ ዘይደሊዎ። ከምቲ ጳውሎስ ዝበሎ “ክርስትያን ብእምነት እምበር ብራእይ (Vision) አይከይድን ከማኡ ከአ ከይረኤኻ ምእማን ንእምነት የኸብራ ዮሐ 20:29. ንዮሐ. ሥራሕ እምነት ፍቅሪ ብጻይ እዩ፤ 1ዮሐ 3:23 ይብል።

(V) ካልኦት ጽሑፋት ሓድሽ ኪዳን: ብዛዕባ እምነት ተመሳሳሊ ርእይቶ አለዎም፤ እምነት ክቡር ህያብ አምላኽ እዩ፤ 1ጴጥ፡1፤1. ያዕ-2፡1፤ ንድኻታት 2^{15f} - አብ ድንገት ንዘለዉ ምሕጋዝ 2²⁵ እዩ። ሥራሓት ሕጊ አብ 2⁸⁻¹¹ ዝተጠቀሱ- ፍቅሪ ብጻይ - ክልከላ ዝሙትን ቅትለትን እዩ።

እምነት ምስ ተገልጾ (Revelation) ዝተተሓዘዎ፤ በዚ ከአ አብ መንጎ ፍልስፍናን ተሎጊያን መስጋገሪዮ,(a bridge). ከመይ ተሎጊያ ቅጽል ፊሎስፍያ እዩ።ፍልስፍና ዝርአ ፍልጠት (is concerned with vision knowledge i.e. A is B) እዩ ዝግድሶ።

አብ ክርስትና ግና እምነት ይውስኸሉ፤ ማለት ራእይ እምነት “ሓደ ነገር ከማኡ ከምዝኾነ እአምን፡ ርጉጽ እየ ማለት እዩ^{ix}።

እዚ ዓይነት ትንተና-

- (1) እነአምኖ ክነረጋግጽ,ማለት ንእነአምኖ ገሊጽናን ክንክእል፤
- (2) ንዘይአምኑ ከአ ገሊጽና ክንክእል ይሕግዘና።

ስለዚ ንእነአምኖ ክነረጋግጽ (prove) እንተኾና ካብ መሠረት እምነትና ክንጅምር ይግባእ። እዚ እቲ ናይ ፍልስፍና ደረትዮ፤ ካብዚ ከአ ተገልጾ (Revelation) ይጅምር።

ተገልጾ- ንሕቡእ ነገር ምግሃድ ማለትዮ። ምግሃጽ ማለት ምምሃር አይኮነን። አገሃህዳኡ ብምምሃርን ብምሕባርን ይኸውን፡ ተገልጾ ንሓደ- ነቲ ምስጢር ክፈልጥ ይሕብሮ፤ ምምሃር ግና፤ ንሓደ ነገር ክትርድኦ ይሕብሮ፤ ስለዚ ምግሃጽ ምስ ምሕባር (inform) ተመሳሳሊ ኢዩ፤-

ንኣብነት ክርስቶስ ብዛዕባ እግዚአብሔር ሓቢሩና። ምስ ተገልጾ ዝቅረብ ከአ ምእማን እዩ፤ ማለት ነቲ ዝተገልጾ ትአምኖ። ምእማን ክልተ ክፍልታት (components) አለዎ።

1) ነቲ ሓባሪ (informer) = አባኡ እጽጋዕ **አብነት፤** ንጴጥሮስ እአምኖ፤ (I believe Peter) አባኡ እጽጋዕ (I relay on him (will operation) I trust him).

እምንኒ ውረድ ጃርልድ ኣኸገው ኣኸንነዲን (8:47)፡ ኒንኻ እና ብርጃር ንዱ ግን፡ አማነትኻ ጃርልድ ግራ እና ብርጃር ኒልድ እንተረላ፡ ላኹ እምንዶ ኣከን እና ብርጃር ኒስ በረይሮ ሻኩ። ኪሠሪር ብሽራት ድውስተሰና፡ ሲረኹድኻ ኢየሱስ ክርስቶስ ኒሹት ወድሕዱ፡ ላኹ እምንዶ ጀረበጋኹ እና ብርጃር ኒስ ባርዶ ጀረበጋኹ ግን። ጳውሎስ ሻትክ ያኹሰና “ክስታና አማነትድ ግራ ቋለድ (Vision) ፈረላ”፡ ኒስና ቋልግሪ እምና አማነትሲ ሓሸምደኩሉ (20:29)። ኒስና ዮሐንሲ ወራት አማነቱኹ እኻከሊ ኩጨሪኹ ግን፡(1ዮሐ 3:23)።

(v) አሪው አክትበት መእኩት ሓዲሱ፡ አማነትሲ ቋላኹድ እኺሪራኹሲ ተከው ረአይ ግን ናው ሻኹ። አማነት ክብያኹ እውን ጃሩኹ ግን (1ጴጥ 1:1)፡ ያዕ-2፡1፤ ጅኸዲ ውልኢል ህምቡውዲት ካብና ግን (2:25)፡ ወራት ፍትሑ 2፡8-11 አሸርሰው እኻከሊ ጨሪኹ፡ ቀሓብነዲ ኩነዲትል ገብትና ግን። አማነት ቋለዲ (Revelation) ሻኸስትኻኹ ግን። ንድኻ ፍልስፍናዲ ተሎግዩር ነበክል ካሲሰና ግን። ወረድ ተሎጊያ ፍልስፍና ማለት ግን፡ ፍልስፍና ቋልስታኹ አምር ግ(is concerned with vision knowledge i.e. A is B) ን ኒት ሓሰርዳኹ።

ክርስትኒል ደአም አማነት ከደኩሉ፡ በህለት ቋላ አማነቱኹ “አን ላስንዓታ ኒስና አኸት አምነኩን፡ ዳምንዲ ቃርዲ ግን ይና ግን። እና ኒስ ተካ ተልተልና፡

- 1. እምናኹሲ አመምእድኖ በህለት እን
- እምናኹሲ ደሀርኖ ገረስኖር መታን ግን፡
- 2. እምነገውድ ይኸ ደሀርኖ ገረስኖ ካበኩና

ንድሰበትድ እምናኹሲ አመምእድኖ አክነን እምነት መሠርትልድ ተርሲኖ ሻኸንኹን። ኒን እን ፍልስፍና ግንዲ ግን። ነትዳ ቋላ(Revelation) ተርየኹ።

ቋላ፡- ትብታኹ ጋርሲ አግሀድና ግን። ደሀርና መሀርድና አኸላ፡ ኒደሀርና መሀርድነዲ ሓበርነዲሲ አከኩ፡ ቋላ ላኹሲ እን ሥቱርሲ አርእሮ ሓበረኩሉ፡ መሀርድና ደአም ላ ጋርሲ ፈሀምቶሉ ሓበረኩ። ንድመታን ደሀርና ሓበርነዲ ተኪን ግን። ህምቡርትክ፡ ክርስቶስ ጃሩኹድ ሓበርኹና፡ ደሀርሶስክኻ እምና ግን፡እን ደሀርሳኹሲ እምንደኩሉ። እምና ለኝ በና ህንበኩሉ፡

1. እን ሓበራኹሲ (informer) = ኒል ጨግዕስኩን፤ ህምቡርትክ፡ ጴጥሮስቲ እምነኩንሉ (I believe Peter) ኒል ጨግዕስተኩን፡ እምነኩንሉ (I relay on him (will operation) I trust him).

2) እቲ ሓባሪ ዝነገረኒ ኩሉ እኣምን፤

ኣብ ኢየሱስ ክርስቶስ ናብቲ ንድኅነትና ዝለኣኸ ምእማን፡ ነታ ድኅነት እቲኣ ንምጭባጥ ወሳኒ እዩ። መንፈሳውነት ካብ እምነት እያ እትፍልፍል፡ እምነት ከኣ ኣምላኽ እንታይ ምዃኑ እተፍልጥ ሓይሊ እያ፡ እምነት ካብ ምስማዕ እያ፡ እምነት ዘይብልካ ምዃን ክትሰምዕ ዘይምኽኣል እዩ። ናይ ዘመና ጸገም ከኣ ሰሚዕካ ዘይምኽኣ እዩ።

እቲ እነኣምና፡

1. ኢየሱስ ክርስቶስ ጎይታ^{xi} ምዃኑ፡ ኢየሱስ ጎይታ ኢልካ ምቅባል ኢየሱስ ኣምላኽ ምዃኑ ምእማን እዩ።
2. ኢየሱስ ካብ ሞት ከምዝተንሥኤ ምእማን፤ መሠረታዊ ክርስቲያናዊ እምነት እዩ፡ ክርስቲያን ብዛዕባ ክርስቶስ ክፈልጥ ጥራሕ ዘይኮነ ክፈልጦ ይግባእ።
3. ምእማን ጥራሕ ዘይኮነ ነቲ እትኣምና ምንባርን ምምስካርን እዩ፡

ሓዋ. ጳውሎስ ዝኣምን ዘበለ ምእንቲ ክጸድቅ ክርስቶስ መደምደምታ ሕጊ ሙሴ እዩ ሮሜ ፲፡፬፡ ነቲ ካብ ኣምላኽ ዝመጽእ ጽድቂ 1ይ ቦታ ዘይመሃብ ንናይ ዘመኑ ሕዝቢ፡ውን ኣጸጋሚ ምንባሩ ይገልጽ፤ ዘይምፍላጥ ዘይኮነ ከኣ ብተኩልጎይ ይብል። ናይ ሎሚ ወለዶ ነቲ ካብ ኣምላኽ ዝመጽእ ጽድቂ ዘይምፍላጥ የብሉን፡ ”ዘይምፍላጥካ ምፍላጥ” እዩ እቲ ድኽመት፡ ንሳቶም ናይ ባዕሎም ጽድቂ ብጻዕሮም ኬቁሙ ከምዝይክእሉ ኣይፍለጥዎን፡ ብዛዕባ ጽድቂ ኣምላኽ እትመጽእ ጽድቂ ጊጉይ ርድኢት ነበሮም፡ሓዋ. ጳው. ጽድቂ ኣምላኽ ካብ ኣምላኽ ጽድቂ እያ (ሮሜ ፩፡፲፯) ሰባት ከኣ ብኣምላኽ እዮም ጽድቂ ዝለበሱ፡ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ቅኑዕ ዝገብር ከኣ ጸጋ ኣምላኽ እዩ፡ ህርንፋን ሓዋ. ጳው. ኩሎም እንኮላይ ኣይሁድ ክድኅኑ እዩ። ሎሚጎውን ሰህሮ ቤ/ያን ኩሎም ደቂ ኣዳም ናብ ድኅነት ንኸመጽኡ እዩ ጻዕራ። **ሓዋ ጳው.** ናብ ኣምላኽ ዝወስድ መንገዲ ሕጊ ብምፍጻም ዝጻሞኹሮ ጥራሕ ዘይኮነ፤ ብእምነትን ብምትእምማንን ምዃኑ የረድእ።እቲ ዝቀርቦ ክትዕ “ብዛዕባኡ ዘይሰምዑ እንተኾኑኸ? ንዝብል “ንኣምላኽ ዘይትኣምን እንተኾንካ ክትጽውዖ ኣይትኸእልን፡ብዛዕቡ ከይሰማዕካ ብኣኡ ኣይትኣምንን፡ብዛዕባኡ ዝነግረካ እንተዘይረኽብካ ብዛዕባኡ ክትሰምዕ ኣይትኸልን፡ነዚ ሠናይ ዜና ብኣምላኽ ዝተላእከ እንተዘይኮነ ክነግሮ ዝኸእል የልቦን። ነቢይ ኢሳይያስ “ እቲ ብሥራት ዜበሥር፤ ሰላም ዜውራ፡ ሠናይ ዘውራ፡ ምድኅን ንዜውራ...

2. እን ሓባራኹም ድወኹሲክለ ኒትካ

እምነኩን፡ ዋሲሰኩ።

ኢየሱስ ክርስቶስትል እን ይና ደኣን መታን እንሻቃኹሊ እምና፡ እን ደኣን እንዲሂቲ ሻኸቶ እምንድክ ጀረብደኩ። መንፈሳውነት ኣማነትልድ ግን ንሬ ጅብርዳኹ፡ ኣማነትኻ ጃር ኣወያኹ ኣኸት ኣርእሲስረሪ ሓል ግን፡ ኣማነት ዋስኒልድ ግን፡ ኣማነት እጃግጋኹ ኣክናኻ ዋስቶ ገረስና ብና ግን። ይና ወክትሊ ህምባኹ ጨገም ኮዶ ዋስቶ ገረስና ብና ግን።

እን እምናኹ

1. ኢየሱስ ክርስቶስ ኣደራ ኣኸት ኣርእሮ፡ ኢየሱስ ኣደራ ግን ይሮ ከለብርና፡ ኢየሱስ ጃር ኣኸት እምና ግን፡
2. ኢየሱስ ክሪልድ ጎት እምና፡ ኣማነት ክርስትኒኹድ ኒ መሠረት ግን፡ ንድመታን ክስታና ክርስቶስር ሰበትድ ኣርእሮ ህምባኹሉ ካያ ኣርእሮ ሻኹ።
3. እምና ካያ ኣኸጊ እን እምንዳኹሲ መንደርትነዲ ሰምዕነዲ ግን።

ጳውሎስ ታለይቱራ እምናኹክ ሸተክሮር መታን ክርስቶስ ደንጎባ ፍትሕ ሙሴሩኹ ግን የኩ (ሮሚ 10:4)፡ እን ጃርልድ እንተራኹ ሸታከትሲ ሰልፋ ኣካን ኡና እን ኒወክትሊ እርገው ከውድር ጨገምዳኹ እርገት ሓበረኩ። ኣርእምብነድ ኣኸግኻ ምቑልናርድ ግን የኩ። እና ንኪ ህምባኹ ኣሰልኸር ኣከን ጃርልድ እንተራኹ ሸታከት ሰበትድ ኣርእምብና ሻኸላ፡ “ኩኣርእምብነስ ኣርእና ብና” ግን እን ጨገም። ናው ናላውድ ከደምኖ ናኹር ሸታከት ገበርኖ ገረሰግነት ኣርእኒ፡ እን ጃርልድ እንተርደሪ ሸታከት ሰበትድ ከታ ፈሀም እርግኹሎም። ጳውሎስ ታለይቱራ “ሸታከት ጃሩኹ እን ሸታከቱኹ ጃርልድ ግን” (ሮሚ 1:17)፡ ኣዳሚንድቑርኻ ጃርድ ግን ሸታከት ናው ሰረናኹ፡ ጃር ጃብል ሓቅ ከደማኹክ ገድ ጃሩኹ ግን፡ መግሀፍ ጳውሎስ ታለይቱሪኹ ኣይሁድ ድኳ ከብተግኒ ኣዳሚንድቑር ናውክ ደኣንድኖ ግን። ንክኸር በክስታኒር ሰህሮዲ ቂልስኻዲ ኣዳሚንድቑር ናውክ ደኣንሊ ገእይድኖ ግን። ጳውሎስ ታለይቱራ ጃርሊ ገእይቶ ፍትሕሲ ደከውነድ ኣኸጊ ኣማነትዲ ኩኣማነትሊ ሰበትነዲሲ ኣኸት መሀርደኩ። ጳውሎስ እን ኒል ስኩረው ሸንክሪልድ፡ “ኒገፍድ (በህለት ጃሩኹድ) ዋስገው ኣከነኛ? ያኹድ፤ ”ጃርሊ እምነግራኸር ኣክረን ሸኻቶሉ ገረሰላ፡ ኒገፍድ ዋስግርኻ ኒድ እምነላ፡ ኒሰበትድ ድሞኹካ ኣረረግረንኻ ኒሰበትድ ዋስቶ ገረሰላ። እና ኪሠሪር ብሸራት ኒስኻ ጃርልድ እንሻቅሳኹ ኣከንን ድዊሮሉ ገረሳኹ ላኹ እላ። ኢሳይያስ ነብይ “እን ብሸራት በሽርዳኹ፡ ሰላም ድሪሰኩ፡ ኪሠሪ ድሪሰኩ፡

ክንደይ ግሩም እዩ” ንዝብል ጠቂሱ፡ ዝተላእከ ኣይነበረን ክትብሉ ኣይትኸእሉን፡ ኣብቲ ሓቁ ሰባት ንወጌል ኣይተኣዘዙን ብኣኡ ምኽንያት ከኣ ኢሳ. ነቢይ “ጎይታ ንምስክርነትና መን ኣመኖ? ዝብሎ ኩላቶም ንወጌል ኣይተቀበልዎን። “እምበኣርከስ እምነት ካብ ምስማዕ እዩ፡ እቲ ዝስማዕውን ቃል ክርስቶስ እዩ” እስከ ክሓትት፡- ከቶዶ ኣይሰምዑን ማለትዩ፡ ቢሉ ሓዋ. ጳው.መዝ.፲፱፡፬ “ኣልቦ ነገር ወኣልቦ ነቢብ ዘኢተሰምዓ ቃሎሙ፡ ውስተ ኩሉ ምድር ወጽኦ ነገሮሙ፡ ወእስከ ኣጽናፈ ዓለም በጽሓ ነቢቦሙ፡ ደሃዮም ናብ ኩሉ ምድሪ ወፀ፡ ቃሎምውን ክሳብ ወሰን ዓለም በጽሐ” (መዝ 19:4) ከምዝብል ብርግጽ ሰሚዖም እዮም፡ ሓዋ. ጳው፡ እስከ ደጊመ ክሓትት “ጸላውያንከ ኣይፈልጡን ማለት ድዩ? ቅድም ሙሴ “ኣነ ሕዝቢ ብዘይኮነ ከቅንኣኩም፡ እእምሮ ብዘይብሉ ሕዝቢውን ከኹርየኩም እዩ” ይብል።

እቲ ምሩጽ ሕዝቢ ነዚ መልእኽቲ ኣይተረድእዎን እቶም ኣሕዛብ ግና ከይሓሰብዎን ብሀንደብተን ንዝመጽኦም ተቀበልዎ። ብሰንኪ ዘይምእዛዝ ናይቲ ምሩጽ ሕዝቢ ኣምላኽ ነዚ ጉንዖ እዚ ናብ ካልእ ሕዝቢ ከመሓልፎ እዩ። ምዘ ክቀንኡ ምዃኖም ገለጸ (ዘዳግ 32:21) ኢሳይያስ እውን ደፊሩ “ነቶም ዘይደልዩኒ ተረኽብኩሎም፡ ንዘይሓተቱለይውን ተገለጽኩሎም” ኢሳ 65:1) ይብል።

ስለዚ ሓዋ. ጳው. ኣምላኽ ወትሩ ንሕዝቡ ናባኡ ክመልሶ ኢዱ ዘርጊሑ ምስ ተጸበየ እዩ፡ እቲ ናቱ ሕዝቢ ግና ወትሩ ዘይእዘዘን ነቃጽን ኮይኑ ተርፈ። ኣምላኽ ንቅድስና ወትሩ ምስ ጸዋዓና እዩ፡ ነዚ ጽዋዔ ዝተቀበሉ ቅዱሳን ይበሃሉ።

እዚ ብሂል ናይ ሓዋ. ጳው. ይገርመና ይኸውን፡ ከመሓልፎ ዝደለዮ፡

1. ንፍልጠት ጎሲኻ ብምኻድ ዝፍጠር ድቑርና ከምዘሎ፡ ሰብ ሰሚዕዎ ብዘይፈልጦ ፍልጠት ክውቀስ ኣይክእልን፡ ነቲ ቀረባኡ ዝኾነ ምፍላጥ ሸለል ዝብል ግና ተወቃሲ ይገብር። ነቲ ኣምላኽ ዝገለጸልና ፍልጠት ናይ ክርስቶስ ክንፈልጦ ትሑዛት ምዃና ዘረድእ እዩ።
2. ጳው ኩሉ ናይ ኣምላኽ እዩ፡ ኩሉ ከኣ ኣብ ምርጫ ሰብ እዩ፡ ናይ ኩሉ ድሕረ ባይታ ኣምላኽ ምዃኑ ንፈልጥ ማዕረማዕረኡ ከኣ ውህበት ኣምላኽ ክነጽግ ነጻ ኢና፡ እዚ እዩ ሰብ ምሥጢሩ፡ ክሳብ ናይ ኣምላኽ ውህበት ክነጽግ ነጻነት ዝተዋህበ ለባዊ ፍጥረት እዩ።

ክንድዝኾነ ከኣ ኣሚኑ ክጸድቅ ክድገን ኣብ ምራጫኡ እዩ፡ ንሕና ከኣ ሎሚ ብብዙሕ ነገራት ንጽድቂ ከይንመርጽ ዝግጥቱና ካብ ውሽጣዊ ስምዒትና ካባቢና ዝተፈላለዩ ራእያትን ፍልስፍናታትን ኣለዉ።

ደኣን ድሪሰኩድ፡...ኣውስኮት ትክዖኹ ግን”፡ ያኹሲ ናቀሾ፡ እንሻቅሳኹ እርግላ ይትኖ ገረሰደኒ፡ እን ኒ እምንሊ ከው ኪሠሪር ብሸራትድ ኣደድሰኒ፡ ንድኻ ኢሳይያስ ነብይ “ዎ ያደራ ይና ሰምዕነስ ኣውኒ እምኖሉ” ያኹሰና ናውክ ኪሠሪር ብሸራትሲ ከለብርኒሉ። ንድመታን “ኣማነት ዋስኒልድ ግን፤ እን ዋስስትሮ ሻጂ ክርስቶስር ቆል ግን” ዩ ጳውሎስ፡ እስከ ወሻቀርያ፡ ኒኹርስክ ዋስንማ? ዮ “ኣልቦ ነገር ወኣልቦ ነቢብ ዘኢተሰምዓ ቃሎሙ፡ ውስተ ኩሉ ምድር ወጽኦ ነገሮሙ፡ ወእስከ ኣጽናፈ ዓለም በጽሓ ነቢቦሙ፡ ናደሀይ ብሪ ጃርሊ ኒትከል ፊኹ፡ ናቆልኸር ብሪጃር ሸሊ ኣኸራሲ ገእዩኹ” (ሕላ 19:4)፡ ያኹሰና እምንድክ ዋስኖ ህምበነኩ። ጳውሎስ ድም እንደ ወሻቀርያ፡ “እስራኤልድቑር ኣርእንማ?” ሙሴ ጃቢሶ “ኣን ይከው ኣኸገውድ ረቀብድየሎም ግን፡ ኣምር እግገው ከውድር ጎሀይድየኩም ግን” ዮ እርጉኹ።

እን ፍሪርሰው ከውኻ እና ንሽቃ ኒስ ፈሀምኒሉ፡ እን ህድብ ደኣም ሓሰብግኒሉኸር ሀድፍድኸር እንታኹሲሎም ከለብርንኹሉ። እን ከው ፍሪርሰውድ ኣደድትሰና ብነድ፡ ጃር እና እውን ኒስ ኣሪ ከወል ደኩስሮሉ ኣኸት ንድኻ ረቀብድኖ ኣኸነት ወድሕዱኹ (ድምኒኹ 32:21)። ኢሳያስ ነቢኸር ተብዶ፡ “ እን ጀረበገውሲ ኣርስኹንሎም፡ ወሻቀሪሰገውሲላኸር ወድሕስትኹንሎም” (62:1) የኩ። ንድመታን ጳውሎስ ታለይቱራ ጃር ዲማ ኒከውሲ ኒል ወንተስሮሎም፤ ኒናንሲ በጥሰ ጨበረት እን ኒከውኻ ዲማ ኣደድሰገውዲ ተበውዲ ኣኸነት ድወኩና። ንድኻ ጃር ዲማ ሸታከትሊ ሸገኩና እና ሸጋና ኒስ ከለብረውኻ ሻትካን ይስተነኩ። እና ጳውሎስ ታለይቱሪድ ጋብ ፈከርደውና ኣኸራ፡ ኒ ደኩስሮ ጀረባኹ ንሽቃ ደኣም ህምበኩሉ።

- ኣምርሲ ዳድሮ ፈርነድ መሀድሳኹ ዓወድናር ዋንቲነዲን፡ ኣዳም ዋሶ ኣርጋኹ ኣምርድ፡ ልኸስቲሮ ገእረሰላ፡ እን ኒ ገቢል ህምባኹሲ ኣርእጊን መሸሻኹሲ ደኣም ልኸሰኩሉ፡ ኒንኻ እን ጃር ወድሕዳኹና ኣርእጃ ክርስቶስሩኹሲ ኣርእኖሉ ሻኸናኸር ኣኸነት ፈሀምዳኹና ግን።
- ኒውክ ጃርልድ ግን፡ ኒውክ ኮዶ ፍሪር ኣዳምሩኹልድ ግን፡ ናውክ ጃርልድ እንትንኹን፡ ናውክ እውን ጃሩኹሲ

ጉሽኖ ኮዶ በሪናር ሻኸንኹን፡ ኒን ኣዳምር ኒስቱር። እውን ጃሩኹሲ ጉሽኒል ኣኸራሲክ በሪናር ሻኹ ለበኪኹ ጃርልድ መሀድሰውልድ ላኹ ግን። ኒስና ኣኸነዲን ግንኻ፡ እምኖ ሸተክሮኸር፡ ደኣንዶኸር ኒናንተል ግን። ንኪ ይን ሸታከትሲ ፍሪርግኒን ይነሹትልድ ኣኸን ኣሪውልድ ገበውና ገሪው ጋራት ህምበኩ። ኣዳም እን ህምባኹዲ ዲማ ዳይም መንደርታኹዲት ሓሰብሮኸር ፍሪርዶኸር፡

ሰብ ግና ነቲ ሕያውን ዘለዓለማውን ክሓስብን ክመርጽን ቤ/ያን ምስ ሓዋ. ጳው ኮይና።” ስምዑ - እመኑ - ስም ኣምላኽ ጸውዑ -ድጋኑ ትብለና ኣላ። ነዚ እንተገበርና ክንጸድቅ ኢና።

ስለዚ እዚ “ዓመተ እምነት” ንኹሎም ኣመንቲ ብዕምቁት ክርድእዎ ዘለዎም መሠረት ክርስትያናዊ እምነት ምስቲ ሕይወትን ሓዲስ ኣንፈት ዝህብ ክርስቶስ ምርኻብ እዩ። “ዓመተ እምነት” ነዚ ዝስዕብ ኣበርክቶ ክህልዎ ትጽቢት ይግበረሉ።

- i. ናብ ኢየሱስ ጉይታ ምምላስ፣ ኣነባብራና መርጫርና ዘሎና እምነት ርኢና፣ ብእተሓደስ መንፈስን ንስሓን፣ ተለዊጥና ናብ ኢየሱስ ምምላስ።
- ii. ንእምነት ዳግም ክንረኽባ፣ በዚ ኸኣ ዝእመኑ ኣባላት ቤተ ክርስትያን ንምጃን እዩ።

ኣብ “ዓመተ እምነት” ንጉባኤ ቫቲካን ከመይ ከምዝተቀበልናዮን ኣብ ተግባር ከም ዘውዓልናዮን ንምግምጋም እውን እዩ።

ካብ ጉባኤ ቫቲካን ዝግበር ኣትሒዙ “ተቀባልነት ጉባኤ” ዝብል ብብዝሒ ዝተላዕለ ሓሳብን መጋበርን ነበረ። እዚ ቃል እዚ ናይ ቦታ ቤተክርስትያናትን ምስታ ኩላዊት ቤተክርስትያን ኣብ ዓውዲ ምቕባል ጉዳያት እምነትን፣ ሕጊ ቀናናን ዘሎ ርክብ ንምግንዛብ ዝጠቀሙሉ ዝጸንሑ ቃል እዩ። እዚ ምቕባል እዚ ክልተ ገጸት ኣለዎ።

፩ይ ውሽጣዊ፡- ሰነዳት ካቶሊካዊት ቤተክርስትያን ብናይ ክልላዊት ካቶሊካዊት ቤተክርስትያናት ተቀባልነት የመልክት።

፪ይ ደጋዊ፡- ብጉባኤ ዝቀረቡ ሰነዳት ንኻልኣት እምነት ምስ ካቶሊካዊት ቤተክርስትያን ምሉእ ሱታፌ ዝምልከት።

ስለዚ “ምቕባል” እትብል ቃል - ነቲ ኮንጋር^{xiii} ዝህቦ ትንተና ክንርኢ ሓጋዚዮ፣ እቲ ኣገባብ ሓደ ቤተክርስትያናዊ ኣካል ብምልኡ ወይ ናይ ክልላዊ ቤተክርስትያን ብፍላይ ምስ ዕላዊ ሰነዳት ወይ ትምህርቲ ምግጣም ማለት እዩ።

“ምቕባል” እምበኣር ንትምህርቲ መሃሪ ኣካል ቤተክርስትያን (Magisterium) ተቀቢሉ ንሕዳሴ ሕይወት ክልላዊት ቤተክርስትያን ኣበርክቶ ገይሩ ምንጪ መሠረታዊ መንፈሳውነት ዝኸውን እዩ።

“ምቕባል” ንቤተክርስትያናዊ ሱታፌ ዋና ነገር እዩ፣ ንሰብ ሥልጣን ቤተክርስትያን ጥራሕ ዘይኮነ ንመላእ ኣመንቲ እውን እዩ። ምቕባል ከም ሱታፌ ንሥራሕ መንፈስ ቅዱስ ክፋት ምጃን እዩ። እዛ “ምቕባል” እዚ ኣ ማእከል ርክብ ኣምላኽን ሕዝቡን

በክስታኒ ጳውሎስ ታለይቱሪድ ሀብረ፡ “ዋሳኽር እምናኽር፡ ስኹ ጃሩኹሲ ሽጋ ደኣናኽር” የቲና እኻኹቲ። ነስ እስነንኻ እምንድክ ሸተክኖ ግን።

ንድመታን “ኣመራ ኣማነትኹል” ናውክ ከው ቆሪስኖ ኣርእድኖ ሻኽኖኹ መሱን ይና ክርስትና ኣማነቱሲ ኣርእነዲ፡ ሓዲስ መገለይ እዋኹ ክርስቶስዲ ኣረርስኻነዲ ግን። “ኣመራ ኣማነቱኹ” እና ተለየውሲ በርከትድሮ ሳደድ ጨበርሰኹ።

- ኢየሱስ ይና ኣደሪል ወንተርና፡ ይና መናብረትሲ መመይኖ ህምበኹና ኣማነትሲ ቋልኖ፡ ሓደስታኹ መንፈስዲ ንስሓዲሲ ይነኹት ለወትኖ ኢየሱስትል ወንተርኖ።
- ኣማነት ይናኹሲ ድምኖ ቋልኖኽር ትክስነ ጊስኖኽር፡ ንድኻ እምንድክ እምነንቲ ዲባ በክስታኒሩ ኣኽኖ ኣርስኖር መታን ግን።

“ኣመራ ኣማነትኹሊ” ሊኻር ዕግሎ ቫቲካኑኹሲ ኣውስኮት ከለብርነትሉኽር ወራትሊ እርግስነትሉኽር መመይኖ ግን። ሊኻር ዕግሎ ቫቲካንኹ ኣኸንትልድ ተርሰ፣ “ከለብርስና ዕግሎሩኹ” ገሪ ወክት ጋብተኹ ጋር እርጉኹ። እና ቆል ኒን፣ ኣኻ ኣካንሊክ ህምበው በክስታናት እን ናትካ ገና በክስታኒዲ፣ ወረና ጋራት ኣማቱሲ ከለብርነዲ፣ ገፍተር ቃኑኹዲ ህምባኹ ሻክስትኻነዲት መመይኒ መታን ነፍዕስቱኑ ዲዊነኹ ቆል ግን። እና ከለብርና ኒን ለጋ ገሽ ሻኹ።

፩ፋ ኮሪኹ፣ ኣክትቦት ከተሊክ በክስታኒሩ፣ እን ኣኻ ኣካንሊ ህምበው ከተሊክ በክስታናትድ ና ከለብርስነስ ኣሸረኹ።

፪ር ከደንኹ፣ ዕግሎትል ስኹረው ኣክትቦት፣ ኣሪው ወጫም ኣማነቱ፣ ከተሊክ በክስታኒዲ ህምባኹሎም ኣረርስኻነስ ቋሊሰኹ።

ንድመታን “ከለብርና” ያኹ ቆል፣ እን ኮንጋር^{xvii}፣ መሀርዳኹሲ ቋልኖኽር ፈህምኖኽር ካበኹና። ኒንኻ ላኹ እን በክስታኒ መሀርድረውዲ ለሓምሮ ሻኹ ያኹ ግን። “ከለብርና” ምህሮ በክስታኒሩኹሲ መሀርዲኒል መድ ሻኹ ወጫም (Magisterium) መሀርዳኹሲ ከለብሮ፣ ኮሪ በክስታኒር መናብረትሲ ለወቶ፣ ዒን መንፈስድ መንደርትኒኹ ኣኽሮር መታን ግን።

“ከለብርና” በክስታኒር ላናርሊ እን ትክስ ጀረብደውልድ ግን፣ በክስታኒር መድ ኣርደትሲ ካያ ኣኽጊ ኮዶ፣ ናትክ እምነንትስ ሻካኹ ግን። ከለብርና፣ ወራት መንፈስ ሻትክኹድ ብስትራኽር ኣክና ግን። እና “ከለብራና” ኒን እን ትከር ኣረርስኺስና ጃርዲ፣ ኣዳምዲሩኹ ግን። ዕግሎ ፋፍዲ፣ ናውክ እምነትዲዲር ነበክል ገበርላኹ ፈከርዳኹ ላናርድ ጋበኹ። “ድሮ ሻትክዲ፣ ክቱብ ሻትክዲ፣ በክስታኒሲ እውስተው ፊና፣

እያ።

ጉባኤ አብ መንጎ አቡናትን ምእመናንን ንዝቆመ ዘደንቅ ሱታፌ ይዛረብ፤ ንአብነት አብ DV 10 “ቅዱስ ትውፊትን ቅዱስ መጽሓፍን ንቤተክርስቲያን ሕድሪ ዝተዋህቡ ናይ ቃለ እግዚአብሔር መዛግብቲ እዮም” እቲ ቅዱስ ሕዝቢ ብሙሉኡ ንኣኣም ኣጽጎው ብምሓዝ ምስ ጓሶቱ ሓደ ኮይኑ፣ አብቲ ትምህርቲ ሓዋርያትን አብ ሱታፌ ሓድሕድን አብ ምቑራስ ኅብስትን አብ ጸሎትን ወትሩ ጽኑዕ ኮይኑ ይርከብ፤ ከምዙይ ኢሉ ከአ ነቱ ዝተመሓለፈ እምነት ብምቅባሉን አብ ግብሪ ብምውዓሉን ከም ምእማኑን አብ መንጎ አቡናትን ምእመናንን ፍጹም ሓድነት መንፈስ ይፈጠር። (LG. 12)

ምቅባል ናይቲ እማመታት ኣእምሮአዊ ምልላይ ጥራሕ ዘይኮነ ናይ ምቅባሉ ፈተነ እውን እዩ።

መምዘኒ ምቅባል ሰነዳት ጉባኤን መምርሒ ቤተክርስቲያን ብዝምልከት ዕላዊ ትምህርቲ ጉባኤ ቫቲካን ፪ይ ከምዚ ይብል፡

1) ሥርዓተ ኣምልኾን ባህልን ምዕቃብ፣ “ኩሎም ኣባላት ምሥራቃውያን ኣብያተ ክርስቲያን ክርድእዎ ይግባእ፣ ነዚ ኩሉ መምርሒታት ብዓቢይ እምነት ኣብ ግብሪ ከውዕልዎ ዘለዎም ባዕላቶም ምሥራቃውያን እዮም። ዕላማኦም ኩሉ ጊዜ ናብ ዝለዓለ ፍልጠት ምዝውታር ሥርዓቶም ንክኸውን ኣለዎ። ብምክንያት ኩነታት ወይ ሰባት ካብ ሥርዓቶም ተዘናቢሎም እንተተረኽቡ ከአ ናብቲ ኣቦታቶም ዘጽንሑሎም ናይ ባህሎም ውርሻ ክምለሱ ክጽዕሩ ኣለዎም”። (OE 1,6)^{xiii}፤

2) ቤተክርስቲያናዊ መምርሒ ምሕላው፣ ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያንን ከም ካቶሊክ ነቲ ምሉእ ካቶሊካዊ ባህሊ ክትሳተፎን ክትነብሮን ግብኣን መሰላን እዩ። እዚ እታ ሓንቲ እምነት ክርስቶስ ኣብ ታሪኽ ዝማዕበለትሉን ኣብ ናይ ቦታ ቤተክርስቲያን ዝነብረሉን ዝተፈላለዩ ሓዋርያዊ ልምድታት (Apostolic Traditions) ማለት እዩ^{xiv}።

3) ትግባሪ መምርሒታት፡- ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያን ግእዝ ወራሲት ሓዋርያዊ ባህሊ ምሥራቅ እያ። በዚ ከአ ቅዱስ አቡነ ያዕቆብ ሥርዓተ ኣምልኾን መንፈሳውነት ቤተክርስቲያን ሥርዓተ ግእዝ ሓልዮም ካቶሊካውነት ክሰብኩ ሓደራ ዘተዋህቡ። ጉባኤ ቫቲካን ኣብ ታሪኻዊ ፍጻመታት ፍርዲ እኳ እንተዘይ ኣመሓለፈ ኣብዚ ዘሥርዓተ ግእዝ ከባቢ ካቶሊካውያን ኩንና ክንብርትዕ እንተደኣ ኮይኑ ምእንቲ ሓንቲ ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያን ክርስቶስ መንፈስ ብዝተፈላለዩ ሓዋርያዊ ባህሊ ዝተመርሐ ነዚ ባህሊ. ብምልኣት ክንክተሎን ክንነብሮን ግዲ እዩ።

ቆል ጃሩኹሲ ቫኾ ህምበው ኣክትበት ግን፣ እን ዲባ ቫትካን ናውክ ናት ተብድኖ ቫኾኖ፣ ናምቃቅዲ ላኹ ኣኾኖ እን ሓዋርያት መህርድኖኹዲ ላናርድ መንደርትነዲ፣ መኣዲራ ቑርባኑኹዲ ሺዋንዲሲ ዲማ ተብኖ ኣረርሰነኹ።

ናኾኻ እን ካራኹ ኣማነትሲ ከለብርነዲ፣ ወራትሊ እርግስነዲ፣ ኒ እምንስነዲ ፋፍዲ፣ ናውክ እምነትዲዲ ተባኹ ላናር መንፈሱኹ መሀደኩ (በርህ ብር ጃሩኹ 12)።

ከለብርና እን ይማማትሲ ኣምርድ ኣርእና ካያ ኣኾጊ፣ ከለብርትሎም ወጠናኽር ግን።

ኣክትበት ሊኻር ዕግሎ ቫቲካኑዲ፣ በክስታኒ ይረውዲት ቋላኹድ፣ ምህሮ 2ር ዕግሎ ቫቲካኑኹ ነዋየኹ።

- 1) ወራት ከነይኒኹዲ፣ ኩዓዋዲት ተከውነዲ፣ ናውክ ብርክስኻ በክስታናት፣ ፈሀምድኖ ቫኾኖኹ ግን፣ እና እውስተው ቃኑንሲ ኮዶ ክብያኹ ኣማነትድ ወራትሲ እርግስድኖሎም፣ ቫው ናላውድ በርክስኺ በክስታናት ግን። ናቋላ ዲማ ክብያኹ ኣርእኻድ፣ ናዓዋዲሲ መንደርትና ኣኾሮ ቫኹ። ናትናቱር ኣዋይንድ ኣኾን ከውድ ናዓዋዲ ኣምልኾሩልድ ሺርኖ ዋነን፣ እን ናክል ዲውሲኹሊሎም ወንተርድኖ፣ ለመለም ይድኖ ቫኾንኹ (ብርክስኺ በክስታናት 1, 6)
- 2) በክስታኒር ምርሒትሲ ተከውና፣ ካተሊክ በክስታኒ በክስታኒርሰና ንር ዓዋዲት (ዓዲት ናትክ ታምምድ መንደርትቶሎም ንርዋጅብ ግን፣ ኒንኻ እን ላሪ ኣማነት ክርስቶስትሪ። ዳቦርዶ። ኣኻ ኣካንሊክ ህምበው በክስታናት ናክኒሲ መንደርትነስ ተርሲነት ቋላሳኹ ግን፣
- 3) እውስተው ምርሒትሲ ወራትሊ እርግሰና። ዓዲ ግእዙኹሲ ተለይሪሪ ካተሊክ በክስታኒ። በርክስኺ በክስታናታ ክኒት ለውልድ ላሪ ግን። ንድ ግንኻ ፋፍዳ ያዕቆብ ቫትክ ይና ከነይነር ወራትዲ (ሊጡርግያ)፣ መንፈሳውነት በክስታኒ ግእዝሪዲኹሲ ተከውሮ። ካተሊክ ኣክነስ መሀርድድኖ ናው ፋነይስኖኹ። ሊኻር ዕግሎ ቫቲካኑኹ ድግም መናብረቱሊ ጎፍየው ኣጭጉምድ ድኳ ጋበገን። እና ዓደት ግእዙኹ መንደርትሰታኹ ኣካንሊ ኣኾኖ፣ ሰበትኖ ኣክነን፣ በክስታኒር ላናር መታን፣ እና ዓደት ግእዙኹሲ መንደርትኖሉ ቀስብ ግን፡፡

እምበክርከስ ጉባኤ ቫቲካን እቲ ዝለዓለ መሃሪ ኣካል ቤተክርስቲያን ብንጹር፣ እንታይነትናን ተልእኮናን ኣብዛ ቤተክርስቲያን እዚ ኣኣንጺሩ ኣስፈርዖ ይርከብ። ጉባኤ፣ -

- i. ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያን ዘሥርዓተ ግእዝ ናይ ክልላዊ ቤተክርስቲያን ኮይና፣ ናይ ሥርዓተ ግእዝ ባህሊ ትኸተልን ትነብሮን ምዃና ትነግረና ኣላ።
- ii. ቦቲ ኻልእ መዳይ ከኣ እዛ ዘሥርዓተ ግእዝ ቤተክርስቲያን ምሥራቃዊ ባህልን ልምድን ከየጥፈኡት ምሉእ ሱታፊ ምስ መንበሪ ጴጥሮስ ከም ዘለዎ ከኣ ትምስክር። (UR 15-17b, OE 24, 30 CCEO c.904)

እምበክር ኣብ ቤተክርስቲያን ንጉባኤ ናይ ዘይምቅባል ወይ ዘይምትግባር ጸገም ከምዘሎ እንዳምን እንተደኣ ኩንና፣ ኣብዚ ብጉባኤ ዝተአወጀ ሰነዳት ንመንነትናን ከቶሊካዊ ኣነባራናን ብዝምልከት ግደፈት ናይ ዘይምውፋይ (Lack of true determination) ኣሎ ማለት እዩ። እንተደኣ መልስና “እወ” ኮይኑ ናይዚ ዘይተወፋይነትና ወይ ዘተቀባልነትና ምኽንያትን ሱርን ክንፈልጥ ይግባእ።

እቲ ሕቶ፣ -

- 1) እቲ መሠረታዊ ትምህርቲ ጉባኤ ቫቲካን 2^ይ ተቀባልነት ረኺቡ እንተደኣ ኮይኑ ብናይ ሥርዓተ ግእዝ ካቶሊካውያን ይነብርዶሎ? ወይ ከኣ ገና ሎሚውን 50 ዓመት ድሕሪ ጉባኤ እቲ ዘይቅኑዕ መንነት ብጉባኤ ዝተነጸገ ኣብዛ ዘሥርዓተ ግእዝ ቤተክርስቲያን ካቶሊክ ምዃን ማለት ከኣ፣ ንናይ ምዕራባውያን ካቶሊካውያን ባህሊ ምምሳልን ንኣኡ ምትብባዕን ኣብ ትግባረ ምውዓልን እዩ ዘሎ? ከማኡ እንተደኣ ኮይኑ እቲ ምኽንያት ንናይ ጉባኤ ሰነዳት ዘይምፍላጥ (Lack of knowledge) እዩ። እቶም ሰነዳት ንጹራት እያቶም ቤተክርስቲያንና ክተተግብሮም ከኣ ናይ ግዲ እዩ። ኣብ LG 23 “እዚ ብሓዋርያትን ተካእቶምን ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታ ዝተመሥረታ ኣብያተ ክርስቲያናት... እቲ እንኮ መለኮታዊ ኣቋውም ቤተክርስቲያን ሓልዮን፣ ናይ ባዕላተን ሥርዓትን ሊጡርጊያን ትምህርተ መለኮትን ካልእ መንፈሳዊ ውርሻን ይጥቀማ... (ኣብ OE 1,6, UR 17 ዘሎ ምውካስ ይኣክል)።

እቶም ናይ ጉባኤ ቫቲካን ሰነዳት ኣፍልጦ ዘለዎም እንተኾነ ከተግብርዎ ዘይርኣዩ እንታይ እዩ ምኽንያቱ? ዝኾነ ዉሉደ ክህነትን ሕዝብን ኣብ ታሪኻውን ሕዝባውን ሃይማኖታውን ናይ ከባቢ ኣተሓሳስባን ይጽሎ እዩ።

ንድሰበትድ ሊገር ዕግሎ ቫቲካኑኹዲ እን ክብ ያኹ መሀርዳኹ ገንዳ በክስታኑኹ ዋድሕድ ገምዶሉ ኣረርሰኹ፡

- i) ዓደት ግእዙኹሲ ተለይረሪ ካተሊክ በክስታኒ፡ ኮሪ በክስታኒ ኣኸሮ ዓደት ግእዙኹሲ ተለይረሪዲ መንደርትረሪዲ ኣኸረት ድወቲና እንኹቲ፣
- ii) ኣሪ ገፍድ ኮዶ እና ዓደት ግእዙኹ ተለይረሪ በክስታኒ። በርክሰኺ ዓዋደዲ ክኒዲት ድሂስግሪ። እን ናትካ ገና ኣኸሪሪ በክስታኒዲ ላናር ክምርረት ቋሊሰኩና፣ (UR 15-17) OE 24,30 CCEO C.904)

ንድመታን በክስታኒትል ዕግሎ የውሲ ከለብርና ብነዲ፡ ወራትሊ እርግስና ብነዲር ጨገም ዋነት እምናኸር ኣኸኖ ደምቢ፡ እና ዕግሎ ቫቲካንኹድ ተምብህሰው ኣክትብ ይናውሪናርዲ ይና ካተሊካ መደርትነዲት ቋላኹድ ተውህና ሓያመት ህንበኹ በህለት ግን፣ ይና ወንተሳ “የዋ” ኣከን እና ይና ተውህት ብና ወሪ ይና ከለብርና ብነር ምስምሳ ውረኒ ኣኸት ኣርእኖ ህምበኹና። እን ወቛቀራ፡ --

- እን ምህሮ ሊገር ዕግሎ ቫቲካኑኹ ከለብርሳኹ ኣከን፡ እን ዓደት ግእዙኹ ተለየው ካተሊክድ መንደርትስተኹማ እኹኹንኹን? እማ ኣበዲ ንክኸር ልሳዕ ኣኹኹረኸን ኣመራ ደምቢ፡ እን ይና ዓደት ኣኸጋኹ ዕግሎሲ ነጨግሳኹ፡ እና ዓደት ግእዙኹ ተለይረሪ በክስታኒትል ዋንትና ይኸ፡ እን ላቲንዲኹ ዓደትዲ ተማሰልዶ፡ ኒት ኣታብዕድነዲ ግብርሊ እርግስነዲ ኒ? ኒስና ኣከን እን ምስምሳ፣ እን ዕግሎ መውድዕሲ ኣርቛብና ግን። እን ኣክትብት ዋድሓን ግን፡ ይና በክስታኒ ወራትሊ እርግስታሎምኸ ቀስብ ግን፣ “እን ሓዋርያትዲ ናታለይቱትዲሲ ኣኸ ኣካንሊክ ሠረትሰው በክስታኒናት፡ እን ላኹ ጃሩኹ መሠረት በክስታኒናኹሲ ተከውና። ናኹሩኹ ዓደት ሊጡርግዬኹዲ፡ ምህሮ መለኮቱኹዲ (ተሎግያ)፡ ኣሪ መንፈሱኹ ልግዲ ነፍዕስተነኹ ያኹሲ ቋልና ኣቅተኹ፡፡(OE 16, UR 17 ቋሊ)።

እን ኣክትብት ሊገር ዕግሎ ቫቲካኑኹሲ ኣርእኸ ሻው ደኣም ግብርሊ እርግሱኩል ቋልስተገው ውረኒ ግን ኒምስምሳ? በክስታኒር መድሲ ሞኹሮ ህምበው ኣኮኒን፡ እምነንቲ ብርጃርሊ ህምባኹ ኣዋይን መናብረቱኹድ፡ ኣኸን ናትናቱር ወጨም ኣማነቱውድ ጨለውሱ ኣረርሰኹ።

አብ ምድሪ ሓበሻ ክርስትና እንክእቱ በቶም ባህሊ ኣለክሳንድርያ ዝኸተሉ ኣመንቲ ደሓር ብኣለክሳንድርያ መዓርገ ጵጵስና ተቀቢሎም ብኣለክሳንድራዊ ባህሊ ወንጌል ዝሰበኹ ኣቡነ ሰላማ ክሰተ ብርሃን፡ ድሕሪኦም ዝሰዓቡ ኩሎም ነዚ ባህሊ ኣልበሱና። ጸኒሑ ኣብ ውሽጢ ዘመናት ግእዛዊ መንነት ለቢሱን ምስ ባህሊ ሓበሻ ተሰማሚዑን ከኣ ናብ ሥርዓተ ግእዝ ማዕበለ። እዚ ሥርዓት እዚ ናይ ኩሉ ወዲ ሓበሻ መለለይን መፍለጥን መንፈሳዊ ባህሊ ኮነ። ኣብ ታሪኽ ብዝተፈጸሙ ጌጋታት ሰበኽቲ ወንጌል፡ ናይ ገለ ነቲ ልምድን ባህልን ዘሓበሻ ዘይምፍላጥ፤ ናታቶም ባህልን ልምድን ከተኣተዉ ምስ ጀመሩ ነዚ ሓድሽ ልምዲ ዘይዓበየሉ ዉሉደ ክህነትን ሕዝብን ኣብ ዘይተደልየ ቅርሕንታን ተጻብኦታትን ስለዘምረሐ ክፈላሊ ግዲ ኮነ። ነቲ ድሒሩ ዝተኣታተዎ ባህሊ ክኸተሉ ዝደለዩ ዉሉደ ክህነት ካብቲ ዝጸንሐ ባህሊ ናብ ዝፈልዮም ጉዳይ ኣምርሑ። ካቶሊክ ምዃን ከኣ ነዚ ሓዲስ ባህሊ ምኽታል ከስምዕ ጀመረ። ብኸምዚ ኣገባብ ከኣ ክሳብ ጉባኤ ቫቲካን 2ይ ቀጸለ። ምስ ብዝሒ ጊዜ እዚ ነቶም ዝኸተልዎ መለለዩ መንነት እናኾነ መጽኤ። ኣብ ምድሪ ሓበሻ ምትካል መንፈሳዊ ማኅበርት ዘሥርዓተ ላቲን ከኣ ንምድሪ ሓበሻ ጓና ዝኾነ መንፈሳውነትን ሊጡርግያን ንምትብባዕ ዓቢይ ኣበርክቶ ገበረ። ካብዚ ዓይነት ፍልልያት ዝነቀለ ሎሚ ከም ክፍሊ ካቶሊካዊ ሥርዓተ ግእዝ ኮይኑ ምርካቡ ዘሕዝን እዩ።

እዚ ርድኢት እዚ ክእረም ዝኸእል ልባዊ ለውጢ ብምግባር ኣብ ሊጡርግያን መንፈሳውነትን ተልእኮን ጉስነታዊ ሕይወትን ጉባኤን ድሕርኡ ዝወጽኡ ሰነዳት ተመርኩስካ ሕዳሴ ብምግባር፡ ኣብቲ ዘሕብርን ሓቀኛ ምንጪ ሥርዓተ ግእዝ ብምምላስን እዩ። እዚ ኣገባብዚ ንሓድነት ክርስትያን ዘተባብዕ ስጉምቲ እውን ይኸውን (UE4, 6,7,8)።

ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያን ዘሥርዓተ ግእዝ ካብ ሱተፊ ካቶሊካዊት ቤተክርስቲያን ብዙሕ ህያባት ትቅበል፤ ብመንጽፋር ካብኣ ሓቀኛ ካቶሊካዊ ምሥራቃዊ መንነታ ክትነብሮን ክትምስክሮን ትጽቢት ይግበረላ። ንመንፈስ ጉባኤ ቫቲካን ከምቲ ቤተክርስቲያን ዘሥርዓተ ግእዝ ክትነብሮ ካብቶም ዝሕግዙ ባእታታት ኣብኣ ዝርከቡ ሓዋርያዊ ኣገልግሎት ዝህቡ፡ ናይ ደቂ ተባዕትዮን፡ ኣንስትዮን ማኅበራት ገዳማትን እያቶም፤ እዚ ሓሳብዚ ኣብ OE 6 ሰፊሩ ንዘሎ ምግንዛብ ይኣክል። ቀጺሉ ከኣ “ኣብ መንጎ ምሥራቃውያን ምእመናን ዝርከቡ ሥርዓት ላቲን ዝኸተሉ ገዳማውያን ኮነ ማኅበራት ሓዋርያዊ ተልእኾኦም ዕዉት ምእንቲ ክኸውን ብዝተኸእለ መጠን ናይ ምሥራቃውያን ሥርዓት ዝኸተሉ ገዳማት ወይ ማኅበራት ክምሥርቱ ነተሓሳስቦም” OE6 እዚ ሓሳብ እዚ ኣብ ሕጊ ቀኖና ዘምሥራቅ ኣብያተ ክርስትያናት ሰፊሩ ንረኽቦ።

ይና ኮል ክርስትና እንተሩ ዓዲ ኣለክሳንድራውሲ ተለየው እምነትድ፡ ደምንኻ ኒልድ ፋፍዳ ኣኾ ኪሠራር ብሽራት በሽርዳኹ ኣቡነ ሰላማ ከሰቱ ብርሃንዲ፡ ናደምቢ ተለየው ናውክር እና ዓዲ ነስ ሰስንኹና፤ ገሪ ኣመታት ደምቢ ይና ከዋ ዓዲዲ ለሓዋ ዓደት ግእዙኹል ኣኸራሲ ዳበሩኹ፤ እና ዓደት ኒንኻ ይነድ ናትክድ ይና ኣርእሲሰነዲ መንፈሱኹ ዳበርነዲ ኣኹኹ። ድግምሊ እስተው ኪሠራር ብሽራትሲ በሽርደው ከተድ፡ ናበልኹኻ ይና ከዋ ዓዲት ኣመልዲት ኣርእምብነድ እስተኹ ኣኹ፡ ናኮኹ ክኒዲ ዓደድዲት ቱስድኖ ተርሲነሰና፡ እና ሓዲስ ዓዋዲት ልገድገውሎም ከድዲ ከውዲ ጀረብድጋ ኣጭጉምዲ ገደቢትነዲትል ገእይኹ። እን ደንቢቶ ትዋኹ ዓደትሲ ተለየው ከድር፤ እን ድዋኹ ዓደትልድ ሲራኹሎም ጋርሊ ገእ ይኹ። ካቶሊካ ኣክና ይኸ እና ሓዲስ ዓደትሲ ተለይና ዋሲሮ ተርዩኹ። እና ነወያ ደርብድ 2^c ዕግሎ ቫቲካንኹል ኣኸራሲክር እንዳኸ ዲዊኹ፤ ወክት ብጅኸዲ እን ተለየውሲሉ ናመለለይ ኣኩ ኣርሱኹ፤ ይናኮል ላቲን ዓደትሲ ተለየው ገዳማት ናእንተርነድ ኮዶ፤ ይና ከውድ ገብራ ኣኻኹ መንፈሳውነትዲ ሊጡርግያዲት ኣታብዕድኒል ካበና በሀር ኣኹኹ። እና ነወያ ኣዋይንልድ ጉኹ ፍርገትልድ፤ ንኪ በና ዓደት ግእዙኹሰና ኣኾ ኒ ኣረርስና ገሪኹዲክ ጎህይዳኹ ግን።

እና ፈሀም ኒን ለወትሰሮ ኣከን ሓዲስ ፈሀምድ ሊኻር ዕግሎ ቫቲካንኹል ኣኸን ኒድ ደምቢ ከተብሰው ምቃቅናር ዲባ ጃሩሲ ቋለው ኣክትበትሊ ጨግዕስትኖ እን ላት ክሳኹ ይና እምንድ ዕል ዓደት ግእዙኹል ወንተርነድ ግን፡፡

እና ኣዋይን ኒን ላናር በክስታንኹል ተብዓኹ ሰድር ኣክኩ (UE 4,6,7,8).

ዓደት ግእዙኹሲ ተለይሪሪ ካተሊክ በክስታኒ እን ናትካ ገና ኣኸሪሪ በክስታኒትልድ ገሪ ርድቅ ከለብርቲ። ንድኻ እን እምኑኹ ብርክስኺ በክስታናታ ክኒሲ መንደርትቶኸር ንርሹት ዳበርድቶኸር ጨበርስተቲ፤ ቋላ ሊኻር ዕግሎ ቫቲካኑኹድ መንደርትኒል ገሪኹ ካቢሮ ገረሰው ዋነን፡ እን ናትናቱር ገዳማት ቍራቍርዲ እኻቃቅዲሩ ግን። “ብርክስኺ በክስታኒር ዓዲት ተከው እምነንቲር ዓኻቀይ መንደርተው ዓዲ ላቲኑሲ ተብየው ገዳማት ናንሽቅናር ታምም ኣኸሮ ገረስተስና ብርክስኺ በክስታናታ ክኒሲ መንደርተው ገዳማት ተርሲድኖ ሓሰቢሰነኹንሎም” (OE 6)። እና ሓስብ ኒን ክቱብ ቃኑኹ ብርክስኺ በክስታናትኹልኸር ከተብሰ ህምበኩ።

<p>“ዓመተ እምነት” ሰነዳት ጉባኤ ቫቲካን ንምፋላጥን ንምርዳእን ዝሕግዝ ኣጋጣሚ ኮይኑ፡ ኤጳርቅናና ንጉባኤ ብኸመይ ከም እተቀበለቶ እትምርምረሉ ጊዜ እዩ። ኤጳርቅና ከረን ካብ ዕለተ ምሥረታኣ ጀሚራ ካብቲ ቅድሚያ ዝተዋህበም ጉዳያት ሓደ፤ ጉዳይ ሥርዓተ ኣምልኾ ነበረ። ሰነዳት ጉባኤ ቫቲካን፣ ኣብ ሕጊ ቀኖና ዘምሥራቅ ኣብያተ ክርስቲያን፤ ኣብ ሕጊ ቀኖና ምሥራቃውያን ኣብያተ ክርስቲያንን ዘሎ ሥርዓተ ሊጡርግያ ናይ ኣፈጻጽማኡ መምርሒ ኣብ ዝብል ጽሑፋት ተመሥሪታ ንሥርዓተ ኣምልኾ ዝምልከት ግቡእ ምሥራቃዊ መልክዑ ንኸለብስ ትጽዕር ኣላ።</p> <p>እዚ “ዓመተ እምነት” ነቲ ተሪፉና ዘሎ ናህሪ ወሲኸና ንምትግባሩ ዘተባብዓና ዓመት ኮይኑ፤ ሊጡርጊያና ዓቂብካ፡ ኣብ ሥርዓትካ ምጽናዕን ጥቅሙን ትሕዝቱኡን ፈሊጥካ ነቲ መንነቱ ከቅይሮ ዝኸእል ነገራት ምውጋድ እዩ^{xv}።</p> <p>ንጉባኤን መምርሒኡን ምቅባልን ኣብ ተግባር ምውዓልን ንቤተክርስቲያን ምእዛዝ እዩ። ነዚ እናፈለጥካ ኣብ ግብሪ ክትውዕሎ ዘይምህቃን ግና ወይ ከኣ ኣብቲ ዝለመድካዮ ምጽናዕ ካቶሊካውን ሥርዓተ ሊጡርጊያዊ መንነትካ ዘይምፍላጥ ኮይኑ እምቢትነት የመልክት። እምቢትነት ከኣ ዘይምእዛዝ እዩ። “ዓመተ እምነት” ነዚ ግድፈት ተረዲእና ናይ ልቢ ለውጢ ገርና ኣብቲ ሓቀኛ ባህልና ተመሊስና እምነትና ክንፈልጦ፣ ክነብሮ፣ ክምስክሮ ንጽዋዕ ኣሎና።</p> <p>ዓመተ ጸጋን ይግበረልና፡ ወላዲተ ኣምላክ ድንግል ማርያም ነዚ ጸጋዚ ተመልደልና።</p> <p>እስመ በኩለሄ ወትረ ይሴባሕ እግዚአብሔር!!!</p> <p>+ ኣባ ኪዳነ በጸጋ እግዚአብሔር ወበሥምረተ መንበረ ጴጥሮስ ጳጳስ ካቶሊካዊ ኤጳርቅና ከረን</p>	<p>“አመራ አማነቱኹ” ኣክትበት ሊግር ዕግሎ ቫቲካኑሲ ኣርእኖኸር ፈሀምኖኸር ካባኹና ወክት ግን። ኒዳግል ይና ኤጳርቅና ዕግሎት ኣውስኮት ከለብርዶሉ ህምቡቲን መመይናኹሉ ወክት ግን፣ ኤጳርቅና ከረንዲ እንሰካ ኣንሰስትረንትልድ ሻኸር፡ ሰልፋ ኡሮ ከደምራኹሉ ዋነን ሊጡርግያ ጋር ግን፣ ኣክትበት ሊግር ዕግሎ ቫቲካኑዲ ክቱብ ቃኑኑኹ ብርክስኻ በክስታናቱኹዲትል ህምቡሲ ኣዋሃብረ ወራትሊ እርግስራኹን ያኹ ክቱብሊ ጨግዕትሮ፤ ብርክስኻ በክስታናታ ክኒሲ መንደርትቶ ለመለም የቲ እኻኩቲ።</p> <p>እና “አመራ አማነትኹ” እን ከብተና ህምቡኹሲ ወለይዳኹድ ወራትሊ እርግስኖሉ ካብኹና ኣኹ፤ ይና ሊጡርግዩስ ተከውኖ፡ ኩ ዓደትሊ ተብነዲ፡ ኒመንፈዓትዲ ኒክማነዲት ኣርእሮ፡ እን ኒውሪናርሲ ለወትሮ ገረሰው ጋራትሲ ደጉጉና ግን^{xviii}።</p> <p>ዕግሎዲ ኒ እውው ቃኑንዲት ከለብርነዲ ወራትሊ እርግስነዲ በክስታኒሲ ኣደደስና ግን። ነስ ኣርእሮ ዋንትሩ ወራትሊ እርግስቶሉ ወጠና ብና ወሪ እን ክንትረኹሊ ተብና ካተሊካ ኩኣክነዲ ኩውሪናርሲ ኣርእምብነዲ ኣኹ ጉሽነስ ቋሊሰኩ። ጉሽነኻ ኣደደስና ብነ ግን። እና “አመራ አማነትኹሊ” ነስ ናትክ ፈሀምኖ ይና ለበክዲክ ለወትሰኖ እን እምኑኹ ይና ዓደትሊ ወንተርኖ ይና አማነትሲ ኣርእኖሉ መንደርትኖሉ ሰምዕኖሉ ሽኻስትነኩን እኹኩንኹን።</p> <p>አመራ ገዱኹ ኣኸን ይነት፤ ጃር ገና ማርያም ድንግሊ እና ገድ ኒስ እዊስርንና።</p> <p>ጃር ኒትክዲሲ ዲማ ሓመድሳኹ ኣኸኒ!!!!</p> <p>+ ኣባ ኪዳነ ገድ ጃሩኹዲ ወንበር ጴጥሮስር እንከሊዲሲ ፋፍዳ ካተሊክ ኤጳርቅና ከረንዱኹ</p>
---	--

¹Lumen Gentium; Sacro Sanctum Concilium; Dei Verbum; Gaudium et Spes
²ሰነዳት ፪ይ ጉባኤ ቫቲካን (ብኃልዮት “ትምጻእ መንግሥተከ” እተተርጎመ፤ ገጽ 6,15.
³Ed. Karl Rahner, Encyclopedia of THEOLOGY: A Concise Sacramentum Mundi, pp.500-524.
⁴II.II.9.2,a 2.9
^v Ex.4:5,8,31,19:9, cfr also 1k10:7; Jer 40:14; Hab1:5.
^{vi} ብፍላይ ናይ ሰብ ዘረባን ጠባይን ብዝርከኡ ኢዩ፡በዚ ከኣ ሓቂ (truth) ሓቅነት- (truthfulness) እምነት (fidelity) የስምዕ፣
^{vii} ¶ 4:4;13:12;14:1;15:7
^{viii} Lxx = 79 called Septuaginta (Latin) the name commonly given to tge Jewish GK version of the Old Testament made in the pre-Christian period. (J.Meckenzie, Dictionary of the Bible, p.786.
^{ix} (vision of belief: i.e. I believe that A is B , I am sure & certain).

^x (intellectual operation) formally to trust is the operation of the will. Hence believing what the informer is saying is INTELLECTUAL STAND, because judgment is the work of the intellect. Reliance is not formally the act of the intellect but of WILL. Therefore will & intellectual operations are involved in believing.

We believe in God= we admitted his existence trust the admittance= believing.

^{xi} ተራ መጻውዒ ከም አይተ አቶ፣ ናይ ሮማውያን ነጋውስ መጻውዒ፣ ናይ ግሪካውያን አማልኽቲ መጻውዒ፣ ካብ ግሪኽ ናብ ዕብራይስጢ ዝተተርጎመ ያህወህ / ጀሆቫ ቢሉ ተርጎሞ ንአምላኽ ዝወሃብ መጻውዒ፡

^{xii} Y. CONGAR, RECEPTION, An Ecclesiological reality, CONCILIUM 77 (1972)

^{xiii} Cfr- UR15, 17b, LG23, Instruction for the Application of the liturgical precepts of the case of canons of the Easers churches N^o-16.

^{xiv} Cfr-LG23, UR17, b, OE5, 6.

^{xv} Inustruction for the application of the Liturgical precepts, N° 17-18.

xvi

xvii

xviii